

รายงาน การวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู

กับ

ความสามารถในการแก้ปัญหา

ผู้วิจัย

ดร. เพ็ญแข ประจันปัจจนิก

มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร

รายงาน การวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู

กับ

ความสามารถในการแก้ปัญหา

ผู้วิจัย

ดร. เพ็ญแข ประจันปัจจนิก

มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร

2536

รายงานการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู

กับ

ความสามารถในการแก้ปัญหา

ผู้วิจัย

กร.เพ็ญแข ประจําปัจจุบัน

มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร

2536

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนกํานการวิจัยจากมหาวิทยาลัย

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนในนามของ

“สถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์”

โดยมี

ดร.เพ็ญแข ประจวบจันทน์

เป็นหัวหน้าโครงการฯ

และได้รับการจัดลำดับรายงานการวิจัย ฉบับที่ 46

คำนำ

งานวิจัยเรื่อง "รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูกับความสามารถในการแก้ปัญหา" ทำขึ้นเพื่อรู้รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ไทยในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ใช้กับบุตรของตน และเพื่อรู้ความสัมพันธ์ของรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูกับความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชน ซึ่งผลของการวิจัยที่ได้ในครั้งนี้คงจะช่วยเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชนไทยต่อไป

ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณ นิสิทปริญญาโทของหลายวิชาเอกที่มีส่วนช่วยอย่างสำคัญในการเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยนี้ และใคร่ขอขอบคุณโรงเรียนที่เป็นหน่วยของการศึกษาทั้ง 3 แห่ง คือ โรงเรียนประถมและมัธยมสาธิต ประสานมิตร โรงเรียนราชวินิจ และโรงเรียนวิทิตาคุณ ที่อนุเคราะห์ให้ความร่วมมืออย่างดี รวมไปถึงนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนทั้ง 3 แห่งนี้ ที่ได้ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง

ในท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยที่ไ้ทุนอุดหนุนการวิจัยให้แก่งานวิจัยชิ้นนี้ จนทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินงานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สมัคร มั่นคง
(กร.เพ็ญแข ประจันปัจฉิม)

มกราคม 2536

สารบัญ

คำนำ	
บทกั๋ยย่อ	
Summary	
สารบัญ	
บัญชีการาง	
บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลังและปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ประโยชน์ที่จะไ้รับจากการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย	8
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
เนื้อหา หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยด้านความสามารถในการแก้ปัญหา	9
เนื้อหา หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยด้านการอบรมเลี้ยงดู	16
เนื้อหา หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยด้านปัจจัยที่เกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหา	26
2 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	30
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	30
การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล	30
การวิเคราะห์ แปรผล ข้อมูล	32
3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	34
ข้อมูลพื้นฐาน รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู ความสามารถในการแก้ปัญหา	34
การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย	38
4 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	42
สรุป	42
อภิปรายผล	43
ข้อเสนอแนะ	47

บรรณานุกรม

49

ภาคผนวก - แบบสอบถามเรื่องการอบรมเลี้ยงดูกับการแก้ปัญหา

54

บัญชีการาง

การาง	หน้า
1 ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง	35
2 รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูที่ได้รับ	37
3 คะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการแก้ปัญหา แยกตามเพศ และระดับชั้นเรียน	37
4 การอบรมเลี้ยงดูกับระดับความสามารถในการแก้ปัญหา	38
5 ระดับชั้นเรียนกับระดับความสามารถในการแก้ปัญหา	39
6 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของคะแนนความสามารถในการ แก้ปัญหาคาระดับชั้นเรียน	39
7 ระดับรายไ้ของครอบครัวกับความสามารถในการแก้ปัญหา	40
8 อาชีพของบิดากับความสามารถในการแก้ปัญหา	40
9 อาชีพของมารกากับความสามารถในการแก้ปัญหา	41

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูกับความสามารถในการแก้ปัญหา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดาในเขตกรุงเทพมหานคร และวัดความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชนที่เข้าเรียนอยู่ในโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร และศึกษารูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูกับปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเด็กและเยาวชนจำนวน 550 คน ที่กำลังเรียนอยู่ในระดับประถมและมัธยมในโรงเรียน 3 แห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเรื่องวัดความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ ส่วนที่สองเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ส่วนที่สามเป็นแบบวัดวัดความสามารถในการแก้ปัญหา

ผลของการศึกษาค้นคว้า สรุปได้ว่า

1. บิดามารดาของกลุ่มตัวอย่างมีระดับสถานภาพเชิงเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับปานกลางและสูง มีอาชีพค้าขายและค้าขายเป็นส่วนมาก
2. บิดามารดาของกลุ่มตัวอย่างส่วนมากใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรด้วยวิธีรักและสนับสนุน และแบบใช้เหตุผล มีจำนวนน้อยที่ใช้วิธีเข้มงวดกวดขัน
3. เด็กและเยาวชนที่อยู่ในระดับชั้นเรียนที่สูงกว่า มีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าที่อยู่ในชั้นเรียนที่ต่ำกว่า
4. ตัวแปรด้านระดับชั้นเรียนมีความสำคัญต่อระดับความสามารถในการแก้ปัญหาล้วนตัวแปรเชิงสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ได้แก่ สถานภาพเชิงเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว เช่น อาชีพ และรายได้ของบิดามารดา ไม่มีความสำคัญต่อระดับความสามารถในการแก้ปัญหา
5. ไม่พบว่า รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูมีส่วนสัมพันธ์กับระดับความสามารถในการแก้ปัญหาในงานวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้เนื่องจากบิดามารดาส่วนมาก ใช้การอบรมเลี้ยงดูรูปแบบเดียวกัน คือ แบบให้ความรัก และแบบใช้เหตุผล

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูกับความสามารถในการแก้ปัญหา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาในเขตกรุงเทพมหานคร และระดับความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชนที่เข้าเรียนอยู่ในโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร และศึกษารูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูกับปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อระดับความสามารถในการแก้ปัญหา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเด็กและเยาวชนจำนวน 550 คน ที่กำลังเรียนอยู่ในระดับประถมและมัธยมในโรงเรียน 3 แห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเรื่องระดับความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นข้อความถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ ส่วนที่สองเป็นข้อความถามเกี่ยวกับรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ส่วนที่สามเป็นแบบวัดระดับความสามารถในการแก้ปัญหา

ผลของการศึกษาค้นคว้า สรุปได้ว่า

1. บิดามารดาของกลุ่มตัวอย่างมีระดับสถานภาพเชิงเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับปานกลางและสูง มีอาชีพกานวิชาชีพและค้าขายเป็นส่วนมาก
2. บิดามารดาของกลุ่มตัวอย่างส่วนมากใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรด้วยวิธีรักและสนับสนุน และแบบใช้เหตุผล มีจำนวนน้อยที่ใช้วิธีเข้มงวดกวดขัน
3. เด็กและเยาวชนที่อยู่ในระดับชั้นเรียนที่สูงกว่า มีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าที่อยู่ในชั้นเรียนที่ต่ำกว่า
4. ตัวแปรด้านระดับชั้นเรียนมีความสำคัญต่อระดับความสามารถในการแก้ปัญหา ส่วนตัวแปรเชิงสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ได้แก่ สถานภาพเชิงเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว เช่น อาชีพ และรายได้ของบิดามารดา ไม่มีความสำคัญต่อระดับความสามารถในการแก้ปัญหา
5. ไม่พบว่า รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูมีส่วนสัมพันธ์กับระดับความสามารถในการแก้ปัญหาในงานวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้เนื่องจากบิดามารดาส่วนมาก ใช้การอบรมเลี้ยงดูรูปแบบเดียวกัน คือ แบบให้ความรัก และแบบใช้เหตุผล

Abstract

This research study contains 3 main purposes. The first one was to examine child-rearing patterns in which the parents in Bangkok have been using in rearing their children. The second one was to examine levels of problem-solving abilities of children and adolescents who were studying in school in Bangkok. The third one was to examine the effects of child-rearing patterns as well as other factors on levels of problem-solving abilities.

The subjects were 550 elementary and secondary school children in 3 schools in Bangkok area. The data were collected by using the questionnaire asking about personal data, patterns of child-rearing patterns and levels of problem-solving abilities.

Research results came out as follows:

1. The parents in this study contains average and high levels of Socio-economic statuses.
2. Most of the parents concentrated on rearing their children with love-affection as well as using reasoning rearing patterns for their children.
3. Children and youths in higher level classes gained more abilities in problem-solving.
4. Class level was the main indicator for problem-solving ability, whereby the family's socio-economic background was not the case.
5. Child-rearing pattern did not have the effect on problem-solving ability in this study. For the reason that most of the parents used love-affection and reasoning methods in rearing their children.

ภูมิหลังและปัญหา

การที่บุคคลจะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพในสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นสังคมที่ซับซ้อนนั้น ต้องอาศัยการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม การปรับตัวของบุคคลนั้นส่วนหนึ่งต้องอาศัยคุณลักษณะที่มีอยู่ในตัวของบุคคลที่มีมาแต่เดิม เช่น ระเบิดสติปัญญา ลักษณะนิสัยต่าง ๆ สุขภาพทางกาย และสุขภาพทางจิตเป็นต้น ซึ่งลักษณะเหล่านี้จักเป็นลักษณะพื้นฐานที่มีอยู่ในตัวของบุคคล แต่อาจมีมากหรือน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละคน อีกส่วนหนึ่งนั้นต้องอาศัยการเรียนรู้ที่ได้มาจากการปลูกฝังอบรมถ่ายทอดจากคนอื่น จนทำให้เกิดทักษะหรือประสบการณ์ต่าง ๆ และนำมาใช้ในการดำรงชีวิตของคนได้ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันมีความเชื่อว่า การปรับตัวของบุคคลต้องอาศัยการเรียนรู้ที่ได้รับมาจากคนอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ที่ได้มาจากการกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (socialization) ซึ่งบุคคลได้รับมาตั้งแต่ระยะเริ่มแรกของชีวิตไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ และได้รับถ่ายทอดไปจนถึงวัยปลายของชีวิต หน่วยทางสังคมที่สำคัญในการถ่ายทอดทางสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน หรือเป็นที่รู้จักในความหมายของสถาบันทางครอบครัว สถาบันทางการศึกษา และชุมชนนั้น มีอิทธิพลอย่างมากในการเสริมสร้างความพร้อมในการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมให้แก่บุคคล และถือว่าเป็นหน่วยทางสังคมที่เป็นฐานหลักในการเสริมสร้างความพร้อมในการปรับตัวให้แก่บุคคล

สถาบันทางการศึกษา (Education Institution) นับเป็นสถาบันหลักที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความพร้อมและความสามารถในการปรับตัวให้แก่บุคคล นับตั้งแต่การปลูกฝังและเสริมสร้างคุณลักษณะต่าง ๆ ที่จำเป็นให้มีขึ้นในตัวบุคคลไปจนถึงการถ่ายทอดทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในชุมชนให้แก่บุคคล นอกเหนือจากนี้แล้ว ในปัจจุบันนี้ สถาบันทางการศึกษาได้เน้นความสำคัญของความศึกษานานการศึกษาตลอดชีพ (Lifelong Education) ซึ่งได้แก่ การจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวได้ในช่วงวัยต่าง ๆ ตามความจำเป็นของเขา

และเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นจึงนับได้ว่า ในปัจจุบัน การเล็งเห็น
ความสำคัญของการช่วยบุคคลให้ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วมี
มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน่วยทางสังคมที่มีความสำคัญ เช่น สถาบันทางการศึกษา
เป็นต้น ตามแนวความคิดของการศึกษาตลอดชีวิตที่กล่าวถึงข้างต้น การศึกษามีได้เป็นงาน
ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมบุคคลสู่สังคม โดยมีหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้และทักษะให้แก่
บุคคลในช่วงอายุใดอายุหนึ่ง แต่เป็นงานที่มีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยบุคคลให้สามารถผ่านขั้นตอน
ต่าง ๆ ของชีวิตได้อย่างราบรื่น โดยการจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้
บุคคลได้เรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่าง
รวดเร็วได้ (เพ็ญแข ประจักษ์จติก 2533, หน้า 12) ซึ่งแนวคิดนี้ก็สอดคล้องกับความรู้
ในด้านการพัฒนาของมนุษย์ในส่วนของการเรียนรู้ว่า ความสามารถในการเรียนรู้ของมนุษย์
มีได้สิ้นสุดลงที่วัยใดวัยหนึ่ง แต่จะมีการต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต และความถี่ของการที่จะเรียน
รู้ในวัยหนึ่ง ๆ ของบุคคลจะไม่เหมือนกัน แต่บุคคลที่ความจำเป็นต้องเรียนรู้และแสวงหาความ
รู้ใหม่ ๆ มาเพิ่มเติมตลอดชีวิตของเขา (เพ็ญแข ประจักษ์จติก 2533, หน้า 14) เพราะ
ฉะนั้น จากการที่ได้ประสานเอาความรู้เกี่ยวกับตัวบุคคลและความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคมเข้า
มาใช้ร่วมกันเป็นรูปแบบของการศึกษาตลอดชีวิต เป็นผลให้สามารถช่วยบุคคลปรับตัวได้อย่าง
เหมาะสมในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
อย่างรวดเร็วเช่นสังคมปัจจุบัน และสามารถผ่านขั้นตอนในช่วงต่าง ๆ ของชีวิตได้อย่างราบรื่น

ในส่วนนี้จึงพอสรุปได้ว่า ในปัจจุบันการที่บุคคลจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม
ได้อย่างมีคุณภาพนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมพร้อมหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้าน
ที่เกี่ยวกับตนเอง ซึ่งได้แก่การฝึกฝนตนเองให้มีความสามารถ ทั้งในด้านความรู้และทักษะต่าง ๆ
รวมไปถึงการมีบุคลิกภาพความดี ความเชื่อที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่มีอยู่นั้น และสามารถ
ปรับตัวได้เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไป ด้วย การเตรียมพร้อมดังกล่าวนี้บุคคลอาจได้รับมาจาก
การฝึกอบรมที่ได้มาจากหน่วยที่มีหน้าที่ในการจัดการฝึกอบรมแก่บุคคล เช่น สถาบันทางการ
ศึกษาประเภทต่าง ๆ ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน รวมไปถึงการศึกษาความรู้ด้วยตนเอง
จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ การเตรียมพร้อมของบุคคลในลักษณะข้างต้นยิ่งทวีความสำคัญมาก
ขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การปรับเปลี่ยนเพื่อ
ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปจึงมีความจำเป็นยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ในปัจจุบันจึงมีแนว
คิดของการจัดการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) ให้แก่บุคคล โดยมีการจัดการ

ศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในระยะยาวและระยะสั้น รวมไปถึงการจัดแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลค้นคว้าเองได้ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลสามารถหาความรู้ได้ในช่วงวัยต่าง ๆ จนตลอดชีวิต สามารถปรับตัวได้และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ในการช่วยบุคคลให้สามารถปรับตัวเพื่อกำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้นั้น การให้การศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ แต่เพียงอย่างเดียวอาจไม่เป็นการเพียงพอหรืออาจกล่าวได้ว่า การจัดเตรียมบุคคลให้อยู่ได้ในสังคมโดยการจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อให้มีความรู้และทักษะใหม่ ๆ นั้น ยังไม่เป็นการเพียงพอที่จะทำใหบุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความจำเป็นที่ต้องส่งเสริมความสามารถบางอย่างรวมถึงการปลูกฝังความสามารถบางอย่างให้แก่บุคคลด้วย ความสามารถบางอย่างในตัวของบุคคลที่กล่าวถึงนี้ได้แก่ ความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลและสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีการยอมรับประสบการณ์และการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นผู้มุ่งปัจจุบันและอนาคตมากกว่ามุ่งอดีต มีการวางแผนการทำงานทั้งในส่วนตนและส่วนรวม ให้ความสำคัญแก่ความสามารถและทักษะของบุคคล มีการยอมรับความคิดเห็นที่ต่างจากตน มีความเชื่อในผลของความเพียรพยายาม มีการให้ความสำคัญแก่การศึกษาและการไปหาความรู้หรือข้อมูลใหม่ ๆ มีความเข้าใจในสาเหตุและผลของการกระทำ และมีความรู้สึกเชิงบวกต่อสภาพแวดล้อมรอบตนและบุคคลอื่น ซึ่งความสามารถดังกล่าวนี้เป็นส่วนหนึ่งของลักษณะแห่งความทันสมัยของบุคคล (Modernity) ซึ่งมักพบในบุคคลในสังคมอุตสาหกรรมหรือสังคมพัฒนา (Inkeles & Smith, 1974) ลักษณะแห่งความทันสมัยนี้เชื่อว่าเป็นคุณสมบัติที่ควรปลูกฝังให้แก่ประชากรในประเทศต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ประชากรเหล่านี้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ลักษณะแห่งความทันสมัยในตัวบุคคลนั้น นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีอื่น ๆ อีก เช่น การมีแรงจูงใจไปสัมฤทธิ์ คือการมีความเพียรพยายามที่จะไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ โดยไม่ทอดทิ้ง (McClelland, 1965) และการมีความสามารถในการร่วมความรู้สึก (Psychic Empathy) คือการที่สามารถนำตนเองเข้าไปอยู่ในบทบาทของผู้อื่นและมีความเข้าใจในสถานการณ์และบทบาทของผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง (Lerner, 1964) เป็นต้น คุณลักษณะแห่งความทันสมัยนี้ได้รับการศึกษาค้นคว้าในประเทศต่าง ๆ และเป็นที่ยอมรับว่า เป็นคุณลักษณะที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลและเป็นคุณลักษณะที่มีความสำคัญต่อทั้งตัวบุคคลและสังคมด้วย ทั้งนี้เป็น

ความเนื้องานความทันสมัยของบุคคล (Individual Modernity) ที่ว่า การพัฒนา
ไม่บังเกิดขึ้นหาบประชาชนในสังคมยังขาดคุณลักษณะบางอย่างที่เอื้อต่อการพัฒนา และ
การพัฒนาของสังคมหนึ่ง ๆ จะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อประชาชนส่วนมากเป็นผู้มีความ
อมที่จะรับการพัฒนา ซึ่งหมายถึง เป็นผู้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถและคุณสมบัติต่าง ๆ
เหมาะสม

เพราะฉะนั้นจึงสรุปได้ว่า การจักเตรียมบุคคลโดยการจักให้มีการฝึกฝนอบรม
ให้มีความรู้และทักษะใหม่ ๆ นั้น ยังไม่เป็นการเพียงพอที่จะทำให้บุคคลสามารถดำรง
อยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความจำเป็นต้องส่งเสริมความสามารถบางอย่างใน
บุคคลให้สูงขึ้น รวมทั้งการปลูกฝังความสามารถบางอย่างให้แก่บุคคลด้วย ความสามารถ
บางอย่างในตัวบุคคลที่กล่าวถึงนี้ มีเช่น การมีความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลและ
การตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีการยอมรับประสบการณ์ใหม่ ๆ และยอม
การเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นผู้มุ่งปัจจุบันและอนาคตมากกว่าอดีต มีการวางแผน
ทำงานทั้งในส่วนคนและส่วนรวม ให้มีความสำคัญแก่ความสามารถและทักษะของบุคคล มี
ยอมรับความคิดเห็นที่ต่างจากตน มีความเชื่อในผลของความเพียรพยายาม มีการให้ความ
ญแก่การศึกษาและการไ้หาความรู้หรือข้อมูลใหม่ ๆ เป็นต้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เป็นส่วน
ของลักษณะแห่งความทันสมัยของบุคคล ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังให้เกิดมีขึ้นในตัว
ที่จะเป็นประชากรของประเทศที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนา

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาลักษณะแห่งความทันสมัยที่สำคัญคือ ความสามารถในการ
แก้ปัญหา (Problem-Solving Ability) ทั้งนี้เนื่องจาก คุณลักษณะอันนี้เป็นคุณสมบัติ
เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม บุคคลที่มีคุณลักษณะอันนี้มากก็สามารถดำรงชีวิตอยู่
ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปได้อย่างดี อีก
การหนึ่ง ความสามารถในการแก้ปัญหายังเป็นคุณสมบัติที่นำไปสู่คุณสมบัติอื่น ๆ เช่น การ
ความสำคัญแก่การศึกษาและการไ้หาข้อมูลใหม่ ๆ ความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล
การตัดสินใจที่เหมาะสมเป็นต้น รวมไปถึงความเพียรพยายามและความเข้าใจในสาเหตุ
ของการกระทำ เป็นต้น ในประการสุดท้ายนั้น ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นคุณ
ที่ได้รับการส่งเสริมในสังคมไทย และถือว่าเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่ควรมีอยู่ในประชากร
ทั้งที่ในปัจจุบันประเทศไทยมีการ เน้นความสำคัญของกระบวนการเรียน-การสอนเพื่อให้

คิดเป็นและแก้ปัญหาเป็น ก็จะเห็นได้จากหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาปี 2521 ซึ่งได้กำหนด
หลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรว่า มุ่งให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความ
คิดสร้างสรรค์ และรู้จักแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีอย่างมีหลักการและเหตุผล (กระทรวงศึกษาธิการ
2520) นอกจากนี้แล้ว ในหลักสูตรการเรียน-การสอนผู้ใหญ่นอกโรงเรียนก็มีการเน้น
แนวคิดและการปฏิบัติเพื่อสอนให้เป็นคนคิดเป็น (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2525) ซึ่ง
หมายถึงการเป็นบุคคลที่สามารถมองปัญหาได้อย่างถูกต้อง และสามารถลงไปสู่ขั้นตอนของ
การแก้ปัญหอย่างถูกต้อง คือ มีการเสาะหาข้อมูลทั้งทางบ้านตนเอง สภาพแวดล้อมและ
หลักการในการแก้ปัญหาที่ถูกต้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา และในที่สุดมีการประ
เมินแนวทางการแก้ปัญหาและเลือกเอาทางที่เหมาะสมที่สุดเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา เพราะ
ฉะนั้น แนวการเรียนการสอนโดยให้ความสำคัญแก่ความสามารถในการแก้ปัญหาจึงนับได้ว่า
เป็นวิธีการที่กำลังได้รับความนิยมอยู่อย่างมากในปัจจุบันทั้งด้านการเรียนการสอนในระบบ
โรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน จึงน่าจะเป็นการเหมาะสมที่จะได้ทำการศึกษาค้นคว้า
โดยการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรไทย และหากได้มีการศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้
ในกลุ่มประชากรไทยมากกลุ่มเท่าใด ก็จะข้อมูลพื้นฐานด้านความสามารถในการแก้ปัญหา
ของคนไทยมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งตามสภาพการณ์ในปัจจุบันนี้ มีการศึกษาในเรื่องของการศึกษา
ในเรื่องนี้อยู่บ้าง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นคนในวัยต่าง ๆ เช่น เป็นเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งก็
ได้พบว่าปัจจัยด้านสติปัญญา สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคมและระบบการอบรมเลี้ยงดู
มีผลต่อระดับความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กในวัยนี้ นอกจากนี้แล้ว ยังมีการศึกษาที่
ศึกษากับกลุ่มเยาวชนไทย ซึ่งก็ได้พบว่า ปัจจัยด้านสติปัญญาระดับอายุ และ
สถานภาพเชิงเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวและระบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวมี
ผลต่อระดับความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับในกลุ่มบุคคลในวัยผู้ใหญ่ นั้น มีการศึกษาโดย
ใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนผู้ใหญ่ในระบบ โดยการเปรียบเทียบกับนักเรียนในระบบ ซึ่งก็
พบว่า ในการหาวิธีการแก้ปัญหานักเรียนทั้งสองกลุ่มนั้น นักเรียนที่มีอายุน้อยกว่าจะใช้
ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลมากกว่านักเรียนที่มีอายุน้อยกว่า และสภาพแวดล้อมทางครอบครัว
เช่น ระดับการศึกษาของบิดามารดามีผลต่อความแตกต่างในด้านการหาวิธีการในการแก้ปัญหา
ของกลุ่มตัวอย่าง สำหรับงานศึกษาค้นคว้าในเรื่องความสามารถในการแก้ปัญหานั้นนอกเหนือ
ไปจากนั้นนั้น มักเป็นงานศึกษาเพื่อหาวิธีการสอนหรือหาแนวทางในการพัฒนาความสามารถ
ในการแก้ปัญหา

อย่างไรก็ตาม กล่าวได้ว่า การศึกษาในเรื่องความสามารถในการแก้ปัญหา
ในประเทศไทยยังมีจำนวนน้อย และยังไม่สามารถมองภาพได้อย่างกระจ่างชัดจนว่า
ความสามารถทางแก้ปัญหาของคนไทยเป็นอย่างไร และมีความแตกต่างกันอย่างไรในบุคคล
ที่มีวัย หรืออายุต่างกัน นอกจากนั้นแล้ว มีปัจจัยอะไรบ้างที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาและเสริม
สร้างความสามารถทางการแก้ปัญหา ด้วยสาเหตุทั้งกล่าวนี้จึงมีความจำเป็นในการจัดโครงการ
ศึกษาค้นคว้าในเรื่องของความสามารถทางการแก้ปัญหาของกลุ่มประชากรไทย โดยใช้
กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรในวัยต่าง ๆ เพื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถทางการ
แก้ปัญหาของกลุ่มตัวอย่างในวัยต่าง ๆ รวมไปถึงปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสามารถทาง
การแก้ปัญหาคด้วย

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็ก
และเยาวชนไทยในช่วงอายุของวัยเด็กไปจนถึงวัยรุ่นตอนปลาย คือช่วงอายุระหว่าง 7-18
หรือเป็นเด็กที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ไปจนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง
เพื่อศึกษาความแตกต่างของระดับความสามารถในการแก้ปัญหา รวมไปถึงพัฒนาการด้านความ
สามารถทางการแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชนไทยด้วย นอกจากนั้นแล้วยังมีวัตถุประสงค์ที่จะ
ศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสามารถในการแก้ปัญหา ได้แก่สภาพแวดล้อมทาง
ครอบครัว อาทิเช่น อาชีพของบิดามารดา และรายได้ของครอบครัว รวมไปถึงรูปแบบของ
การอบรมเลี้ยงดูที่ได้รับจากครอบครัว เป็นต้น และยังต้องการศึกษาถึงปัจจัยทางด้านชีวภาพ
เช่น เพศ ระดับอายุ ระดับชั้นเรียน เป็นต้นว่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับระดับความสามารถใน
การแก้ปัญหอย่างไรบ้าง

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยชิ้นนี้ ก็คือ จะได้อะไรพื้นฐานด้านความสามารถ
การแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชนไทย ประโยชน์จากข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยนี้ในการทำวิจัย
เรื่องนี้ในชั้นต่อไป หรืออาจใช้เป็นข้อมูลในการจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถใน
การแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชนไทย อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากงานวิจัยชิ้นนี้แล้ว ยังมี
ความต้องการงานวิจัยพื้นฐานในเรื่องความสามารถในการแก้ปัญหที่ศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง
ๆ อีกมาก ตัวอย่างเช่น กลุ่มผู้ใหญ่ในวัยต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ใน
ข้อมูลที่พื้นฐานเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหาของประชากรไทย และสามารถมอง

เห็นภาพคุณลักษณะในตัวของประชากรไทยทุกกลุ่มอายุ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณลักษณะ
อันนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักอยู่ 3 ประการดังต่อไปนี้คือ

1. ศึกษาพัฒนาการด้านความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชนไทย
ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 7-18 ปี และเป็นนักเรียนที่เรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ถึง
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร
2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูกับความสามารถใน
การแก้ปัญหา
3. ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางครอบครัว ได้แก่ สถาน-
ภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ซึ่งได้แก่ ฐานะรายได้และอาชีพ
ของบิดามารดาและระดับชั้นเรียนของเด็ก

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูกับความสามารถในการแก้ปัญหาให้
ข้อมูลในด้านต่อไปนี้ คือ

1. พัฒนาการด้านความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชนไทย ใน
ช่วงอายุระหว่าง 7-18 ปี
2. รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูที่ใช้อยู่ในครอบครัวไทย
3. ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูกับพัฒนาการด้านความ
สามารถในการแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชนไทย
4. ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสามารถในการแก้ปัญหา

ข้อมูลข้างต้นนี้จะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการ คือ จะเป็นฐานสำหรับความ
เข้าใจในก้าพัฒนาการด้านความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชนไทย ส่วนใน
เชิงปฏิบัตินั้น ข้อมูลที่ได้นี้จะเป็นฐานให้การหาวิธีการในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันนี้ในตัว
ของประชากรไทยต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาระดับความสามารถในการแก้ปัญหาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็น
เด็กและเยาวชนไทย อายุระหว่าง 7-18 ปี ที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ไปจนถึง
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความสามารถในการแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชีวิต
ประจำวัน ที่เกี่ยวข้องกับตนเองและผู้อื่น วัดได้จากคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบความสามารถ
ทางการแก้ปัญหา ซึ่งมีทั้งหมด 20 ข้อ ผู้ที่ได้คะแนนสูงถือว่าเป็นผู้มีความสามารถทางการแก้
ปัญหาสูง ผู้ได้คะแนนน้อยถือว่ามีความสามารถในการแก้ปัญหาค่ำ

รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง วิธีการอบรมปลูกฝังที่ผู้ตอบได้รับจากครอบครัว วัด
ได้จากการตอบข้อคำถามในแบบวัดรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การอบรมเลี้ยงดู
แบบรัก เอาใจใส่ ให้การสนับสนุน

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง การอบรมเลี้ยงดู
แบบชี้แจงเหตุผลให้รางวัลและลงโทษอย่างสมเหตุสมผล และ
คงเส้นคงวา

การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง การอบรมเลี้ยงดู
แบบไม่เป็นกันเอง เห็นห่าง และมีการลงโทษ ถ้ากระทำความผิด

ระดับเศรษฐกิจของครอบครัว หมายถึง รายได้ประจำของครอบครัว วัดได้จากการตอบข้อ
คำถามในแบบวัดสอบถามข้อมูลส่วนตัวแบ่งเป็น

ระดับต่ำ น้อยกว่า 3,000 บาท

ระดับปานกลาง ระหว่าง 3,001 - 8,000 บาท

ระดับสูง 8,001 ขึ้นไป

ระดับอาชีพของนิคมารกา หมายถึงอาชีพที่บิดาและมารกากำลังทำอยู่ วัตถุประสงค์จากการตอบ
ข้อคำถามในการสอบถามข้อมูลส่วนตัว แบ่งเป็น อาชีพด้านวิชาชีพ อาชีพด้านค้าขาย อาชีพ
ด้านแรงงานชั้นสูง อาชีพด้านแรงงานชั้นต่ำ และไม่มีอาชีพ

ระดับชั้นเรียน หมายถึงระดับชั้นทางการศึกษาที่ผู้ตอบกำลังเรียนอยู่ วัตถุประสงค์จากการตอบข้อ
คำถามในแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว แบ่งออกเป็นระดับ ประถม มัธยมศึกษา และมัธยมปลาย
ทั้งแก่นชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ไปจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6

ในบทนี้ในต่อไปนี้จะได้กล่าวถึงเนื้อหาสำคัญของงานวิจัยชิ้นนี้ ได้แก่ ความ
สามารถในการแก้ปัญหา รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู ในด้านความหมายหลักการ ทฤษฎี
และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้งสองนี้ และยังรวมไปถึงปัจจัย
เชิงเศรษฐกิจ-สังคม และชีวภาพที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสามารถในการแก้ปัญหาคือ
ในท้ายสุดของบทนี้จะเป็นการนำเสนอสมมติฐานของการวิจัย ซึ่งได้แนวทางมาจากเนื้อหา
หลักการ ทฤษฎี และการศึกษาค้นคว้า ในเรื่องความสามารถในการแก้ปัญหา รูปแบบของ
การอบรมเลี้ยงดู และปัจจัยเชิงเศรษฐกิจ-สังคม และชีวภาพที่มีส่วนเกี่ยวข้องดังกล่าวแล้ว
ข้างต้นเป็นฐานที่สำคัญ

เนื้อหา หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยด้านความสามารถในการแก้ปัญหา

การที่จะเกิดความเข้าใจไปในความหมายของความสามารถทางการแก้ปัญหา
(Problem-Solving Ability) นั้น ในขั้นแรก ต้องมีความเข้าใจในความหมายของ
คำว่า การแก้ปัญหา เสียก่อน ในเรื่องของการแก้ปัญหานี้มีผู้ให้ความหมายไว้ในหลายแนวด้วยกัน
อาทิเช่น เดวอลท์ (Devault, 1961) อธิบายว่า การแก้ปัญหามีความหมายถึง การที่บุคคล
เผชิญกับสภาพการณ์ใหม่และมีความจำเป็นต้องใช้พฤติกรรมใหม่ตอบสนองแก่สภาพการณ์นั้น
และการที่บุคคลเผชิญกับปัญหา ทำให้บุคคลไม่สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์นั้นด้วยวิธีการ
เดิมที่เคยใช้หรือเคยเรียนรู้มาก่อน สำหรับนักวิชาการคนอื่น ๆ นั้น มองเห็นว่าปัญหา คือ
ระยะห่างระหว่างสภาพการณ์ที่บุคคลกำลังเผชิญอยู่ กับสภาพการณ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้น และ
การแก้ปัญหาก็คือ การทำให้ระยะห่างนี้หายไปหรือหมดไป (Gagne, 1972) เพราะฉะนั้น

จึงพอสรุปได้ว่า ปัญหา คือ ข้อขัดข้อง หรือความไม่สอดคล้องกันระหว่างสภาพหรือสถานการณ์ที่เป็นอยู่กับที่ทองการให้เกิดขึ้น และเมื่อสามารถหาทางทำให้ข้อขัดข้องหรือความไม่สอดคล้องนั้นหมดไปได้ ก็ถือว่าเป็นการแก้ปัญหา และที่มาของข้อขัดข้องอันนี้ก็ คือ การที่บุคคลไม่สามารถใช้วิธีการเดิมที่มีอยู่กับสภาพการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้น จากแนวคิดที่กล่าวมาแล้วนี้ จึงกล่าวได้ว่า การแก้ปัญหา คือ การที่บุคคลหาทางเผชิญกับสภาพการณ์ใหม่ที่ตนเองไม่มีประสบการณ์มาก่อน หรือสภาพการณ์ที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการที่จะให้เกิดขึ้นจนประสบผลสำเร็จ คือ สามารถปรับความไม่สอดคล้องนั้นให้ลดลงหรือหายไป และความสามารถทางแก้ปัญหาก็ คือ การที่บุคคลสามารถปรับสภาพความไม่สอดคล้องกันของสภาพการณ์ที่ขัดแย้งนี้ให้หมดไปได้นั่นเอง

ในสภาพความเป็นจริงในชีวิตของบุคคลนั้น แต่ละคนต้องเผชิญกับสภาพการณ์ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เนื่องจากสภาพแวดล้อมของมนุษย์เป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้เกิดสภาพการณ์ใหม่ ๆ ที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของมนุษย์อยู่เสมอ เป็นเหตุให้การแก้ปัญหาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอในการดำรงชีวิตของบุคคล

ในการแก้ปัญหานั้น บุคคลอาจใช้วิธีเชื่อมโยงความรู้ที่มีมาแต่เดิมเข้ากับปัญหาที่เกิดขึ้นโดยตรง หากปัญหานั้นมีลักษณะคล้ายคลึงกับสิ่งที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน อีกวิธีหนึ่งนั้น บุคคลอาจใช้ส่วนหนึ่งของความรู้หรือประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ร่วมกับความรู้ใหม่เพื่อแก้ปัญหาก็ได้ และยิ่งบุคคลมีประสบการณ์หรือความรู้เดิมอยู่มากเท่าไรก็มีแนวโน้มที่จะแก้ปัญหที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น แนวในการอธิบายเรื่องความสามารถทางการแก้ปัญหานี้ อาจใช้แนวการอธิบายในทฤษฎีกระบวนกรเรียนรู้ (Gagne, 1972) ซึ่งอธิบายว่า กระบวนกรเรียนรู้เกิดเป็นขั้นตอน จากขั้นต้นที่มีการเรียนรู้เพียงอย่างเดียวไปจนถึงขั้นรวบรวมเอาแนวคิดหรือหลักการต่าง ๆ ที่มีอยู่นั้นมาใช้ร่วมกัน ด้วยเหตุนี้ ความสามารถในการแก้ปัญหาก็จะมีปัจจัยที่เป็นฐานที่สำคัญคือ ฐานความรู้เดิมที่บุคคลมีอยู่ ซึ่งอาจเป็นประสบการณ์เดิมที่บุคคลนั้นมีอยู่ในเรื่องนั้นโดยตรงหรือจากการเรียนรู้ที่มีมาในเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องก็ได้ แนวการอธิบายเช่นนี้สอดคล้องกับ การอธิบายของนักวิชาการหลายคน อาทิเช่น ธอร์นไดค์ (Thorndike, 1928) ซึ่งอธิบายวิธีการแก้ปัญหาคือการหยั่งเห็น คือการแก้ปัญหาโดยอาศัยประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ มีการรับรู้ปัญหา และสามารถมองเห็นช่องโหว่ในการแก้ปัญหาย่างกระจ่างชัด และยังสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดในแนวของจิตวิทยาพัฒนาการที่อธิบายถึงความสามารถในการแก้ปัญหของบุคคลซึ่งมีการพัฒนาเป็นขั้นตอน จากความสามารถในการแก้ปัญหาที่ไม่ซับซ้อนไปจนถึงปัญหาที่ซับซ้อน (Piaget, 1962) ซึ่งทำให้

มักพบว่าบุคคลที่มีอายุน้อยกว่า จะมีความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้ดีกว่าบุคคลที่
อายุน้อยกว่า แนวคิดอันนี้ยังตรงกับแนวคิดเชิงสังคมวิทยาและการศึกษาก็คือว่า ประสิทธิภาพ
เดิมของบุคคลที่ได้อาจมาจากการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับผู้อื่นจะช่วยเป็นฐานในการ
ตัดสินใจและแก้ปัญหา (Mead, 1934) และยิ่งบุคคลมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นไปในวงกว้าง
มากเท่าไร ก็จะมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหามากขึ้นเท่านั้น ส่วนในเชิงการศึกษาเน้นก็มีการ
ยอมรับว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า ย่อมเป็นผู้มีฐานของประสิทธิภาพสูงกว่าและเป็นผู้มี
ความสามารถในการแก้ปัญหาได้มากกว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่ำ นอกจากนั้นแล้วยังพบอีกว่า
ความสามารถทางการแก้ปัญหาสามารถเพิ่มพูนได้ในตัวบุคคล โดยวิธีการฝึกอบรมโดยตรงหรือ
ในทางอ้อมได้แก่การจัดหาวิธีสอนเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งจะเห็นทางนำไปสู่ฐานของ
ความรู้หรือประสิทธิภาพที่จะนำไปสู่ความสามารถในการแก้ปัญหานั้นเอง ข้อคิดเห็นดังกล่าว
แล้วนี้ได้รับการสนับสนุนจากผลการศึกษาค้นคว้าที่ทำกันมาในระยะเวลาอันยาวนานในเรื่อง
ความสามารถทางการเรียนรู้ของบุคคล (Learning Ability) การแก้ปัญหาก็จะเพิ่มขึ้น
ตามช่วงวัยของบุคคล (Horn & Cattell, 1967) และความสามารถดังกล่าวนี้มีได้ตลอด
ตามวัยที่สูงขึ้น แต่กลับมีระดับสูงขึ้นตามวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มบุคคลที่มีระดับการศึกษา
สูงมาแต่เดิม

จึงสามารถกล่าวได้ว่า ความสามารถทางการแก้ปัญหา เป็นความสามารถของ
บุคคลในการที่จะปรับสภาพชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการให้ลดลง
หรือให้หมดไปและความสามารถทางการแก้ปัญหาก็อาจอาศัยประสิทธิภาพหรือความรู้เดิมที่มีเป็น
ฐานอันสำคัญ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเป็นขั้นตอนและมีการเพิ่มพูนขึ้นตามประสิทธิภาพที่เพิ่ม
มากขึ้น เพราะฉะนั้น บุคคลที่มีอายุน้อยกว่าหรือมีระดับการศึกษาสูงกว่าหรือมีโอกาสที่จะได้
ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมาก จึงมักเป็นผู้มีความสามารถทางการแก้ปัญหา

ในด้านของทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางการแก้ปัญหานั้นนักวิชาการหลาย
คนได้อธิบายเป็นแนวเชิงทฤษฎีว่า ความสามารถทางการแก้ปัญหานั้นเป็นรูปของการเรียนรู้ซึ่งมี
กระบวนการเป็นขั้นตอน และมีหลักการของการนำเอาข้อมูลที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ 2 อย่างมาประ
สมประสานกัน จนสามารถมองเห็นปัญหาและแนวทางแก้ไขได้ การเรียนรู้ประเภทนี้เป็นแบบ
เรียนรู้ที่อาศัยความสามารถในการมองเห็นลักษณะร่วมของปัจจัยหลายอันร่วมกัน (Gagne, 1972) ซึ่งตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เช่นนี้ ความสามารถทางการแก้ปัญหามิได้เกิดขึ้นในทันที แต่

ท้องอาศัยการประสมประสานของปัจจัยหรือสิ่งเร้าหลายอันร่วมกัน ซึ่งจะเกิดความสามารถในการมองเห็นและแก้ปัญหาได้ ส่วน ธอร์นไดค์ (Thorndike, 1928) อธิบายไปในแนวทฤษฎีของการหยั่งเห็น (Insight) ซึ่งอธิบายว่าประสบการณ์เดิมเป็นฐานสำคัญในการทำให้มองเห็นช่องทางในการแก้ปัญหา และบุคคลมักแก้ปัญหาโดยอาศัยการเรียนรู้ที่มีมาต่อก่อน และยังปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นปัญหาที่คล้ายคลึงกับการเรียนรู้เดิมที่มีอยู่ การหยั่งเห็นก็จะเกิดขึ้นเร็วขึ้นเท่านั้น สำหรับ เพียเจต์ (Piaget, 1962) ก็อธิบายกระบวนการแก้ปัญหามากแนวทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการที่ว่า ความสามารถทางการแก้ปัญหาก็จะเริ่มพัฒนาในเด็กทั้งตัววัย 8 ปี ได้แก่การเริ่มมีความสามารถในการแก้ปัญหาย่างง่าย ๆ และพัฒนาขึ้นจนถึงขั้นของความสามารถในการคิดหาเหตุผลและสามารถแก้ปัญหาย่างสลับซับซ้อนได้ ในช่วงอายุประมาณ 12 ปี และจะมีการพัฒนาความสามารถอันนี้สูงขึ้นเมื่อวัยสูงขึ้น

สำหรับในแนวทฤษฎีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแก้ปัญหานั้น มักอธิบายถึงลักษณะและกระบวนการในการแก้ปัญหา เช่น กิลฟอร์ด (Guilford, 1951) อธิบายว่า กระบวนการแก้ปัญหามีอยู่ 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียมการ (Preparation) หมายถึง ขั้นค้นหาปัญหาว่าปัญหาที่แท้จริงคืออะไร
2. ขั้นวิเคราะห์ปัญหา (Analysis) คือ การพิจารณาว่าสิ่งใดบ้าง เป็นสาเหตุสำคัญของปัญหา
3. ขั้นหาแนวทางในการแก้ปัญหา (Production) คือ การหาวิธีการแก้ปัญหาให้ตรงกับสาเหตุ และมักมีผลลัพธ์ออกมา
4. ขั้นตรวจสอบ (Verification) หมายถึง นำผลลัพธ์มาตรวจสอบว่าถูกต้องหรือไม่หากไม่ถูกต้องก็หาแนวทางในการแก้ปัญหาใหม่
5. ขั้นนำไปประยุกต์ใหม่ (Reapplication) คือ การนำเอาวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้องไปใช้ในเหตุการณ์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันต่อไป

ซึ่งการอธิบายข้างต้นนี้ได้รับความสนใจและนำไปใช้อย่างกว้างขวาง ต่อมาได้มีผู้ปรับปรุงกระบวนการแก้ไขปัญหามา 5 ขั้นตอนนั้นเหลือเพียง 4 ขั้นตอน ได้แก่ ทฤษฎีการแก้ปัญหาของ เวียร์ (Weir, 1974) ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ปัญหา

ขั้นที่ 3 ขั้นเสนอปัญหา

ขั้นที่ 4 ขั้นตรวจสอบผลลัพธ์

สำหรับนักวิชาการคนอื่น ๆ ได้เสนอแนวคิดนอกจากที่ได้กล่าวมาแล้วในแนว
เดียวกัน คือ การแก้ปัญหาคือกระบวนการที่มีขั้นตอน ในขั้นแรกต้องหาทางพยายามเข้าใจ
ปัญหา เช่น การแปลความ และการวิเคราะห์เหตุการณ์ที่นำมา ในขั้นที่สอง เป็นการหาทาง
แก้ปัญหาโดยการตั้งประเด็น และหารูปแบบในการแก้ไข ซึ่งอาจได้จากสถานการณ์ที่คล้ายคลึง
กันที่เกิดขึ้นมาแล้ว ในขั้นที่สาม เป็นการดำเนินการแก้ไขปัญหาคือรูปแบบที่ได้วางไว้ ขั้นที่ 4
เป็นการตรวจสอบวิธีการและผลลัพธ์ว่าได้ผลเป็นอย่างไร และมีการปรับปรุงแก้ไขได้เมื่อผล
ลัพธ์ออกมาไม่เป็นที่น่าพอใจ (Mark et al. 1965)

เพราะฉะนั้น ในการแก้ปัญหานั้น ผู้แก้ปัญหาก็ต้องมีการเรียนรู้และประสบการณ์
ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมากพอสมควร และต้องมีความสามารถในการคิดในระดับหนึ่งและ
ประสบการณ์ก็มีส่วนสำคัญในการวางรูปแบบในการแก้ปัญหา นอกจากนั้นแล้วผู้แก้ปัญหายังต้อง
ใช้กระบวนการในการแก้ปัญหาซึ่งเป็นขั้นตอน ซึ่งอย่างน้อยก็ต้องมีความสามารถอยู่ใน 3 ส่วน
คือ ส่วนแรก เข้าใจตัวปัญหา คือ สามารถมองเห็นและวิเคราะห์ได้ว่า สาเหตุของปัญหายอยู่ที่
ใด ส่วนที่สอง สามารถหาแนวทางมาแก้ไขปัญหาก็ได้ โดยการเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมหรือ
ความรู้เดิมที่มี หรือปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง คิดเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาก็ได้ ในส่วนที่สาม คือ การลง
มือแก้ไขปัญหาก็ได้โดยแนวทางที่ตั้งไว้ และมีการปรับปรุงแนวทางเหล่านั้นเมื่อพบว่า การแก้ไขปัญห
ไม่ประสบผลสำเร็จ

สำหรับในประเทศไทยนั้น เนื่องจากความสามารถทางการแก้ปัญหาคือเป็นสิ่งซึ่งใน
วงวิชาการเห็นเป็นสิ่งสำคัญ และมีการกำหนดเป็นหลักสูตรการศึกษา ทั้งในระบบ
โรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนก็ด้วยว่า จะต้องสอนให้ผู้เรียนทั้งสองระบบเกิดความสามารถ
อันนี้ด้วย เพราะฉะนั้น ในประเทศไทยเอง จึงมีผู้เสนอกระบวนการคิดแก้ปัญหาย่างมีระบบ
หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ วิธีการแก้ปัญหาย่างมีระบบเป็นขั้นตอนนั่นเอง ซึ่งจากกระบวนการแก้ปัญห

อย่างเป็นระบบทั้งกล่าวนั้น พอสรุปได้ว่า เป็นกระบวนการแก้ปัญหาที่เป็นวิธีการทางพุทธศาสนา หรือการแก้ปัญหาคามชั้นทั้งสี่ของอริยสัจ (วิระพล สุวรรณอนันต์ 2524) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ คือ

1. ระบุปัญหา (ระบุ)
2. ค้นหาสาเหตุของปัญหา (สมุทัย)
3. กำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหา (นิโรธ)
4. กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา (มรรค)

ซึ่งสรุปได้ว่า การแก้ปัญหาคือกระบวนการทั้งสี่ เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่มุ่งให้ผู้ปฏิบัติเป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็นอย่างมีเหตุผล และเป็นวิธีการที่เป็นแนวเดียวกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์ สำหรับกระบวนการแก้ปัญหาคามแนวของอริยสัจสี่ดังกล่าวแล้ว ข้างต้นนี้ เมื่อนำอธิบายร่วมกับขั้นตอนในการแก้ปัญหานักวิชาการชาวต่างประเทศที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ก็พอสรุปได้ว่า ในการแก้ปัญหานั้น ผู้ปฏิบัติจะต้องมีความสามารถดังต่อไปนี้ คือ

1. สามารถที่ความและบอกสิ่งที่เป็นปัญหาได้
2. สามารถวิเคราะห์ แยกแยะ และตั้งสมมติฐานของปัญหาได้ บอกได้ว่าที่มาของปัญหาอยู่ที่ใด
3. สามารถทดสอบหาวิธีการและหาข้อมูลมาสนับสนุนวิธีการเหล่านั้น
4. สามารถนำข้อมูลไปใช้ได้ และตรวจสอบความถูกต้อง และนำไปใช้ใหม่ได้

เพราะฉะนั้น ในปัจจุบัน กล่าวได้ว่า เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การแก้ปัญหาคือกระบวนการที่มีขั้นตอนเป็นระบบ และในการแก้ปัญหายังมีประสิทธิภาพนั้น ผู้ปฏิบัติจะต้องดำเนินการทั้งแก่ขั้นการศึกษา ขั้นแยกแยะวิเคราะห์ปัญหา ขั้นทดสอบหาวิธีการในการแก้ปัญหา และในขั้นสุดท้ายคือ ดำเนินการแก้ปัญหาและปรับเปลี่ยนวิธีการใหม่หากยังไม่ประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้แล้ว ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายประการที่มีส่วนสนับสนุนการดำเนินการตามขั้นตอนทั้งสี่นี้ อาทิเช่น ปัจจัยด้านอายุ ประสบการณ์เดิม และการเรียนรู้ที่มีมาแต่เดิม เป็นต้น

ในก้างานวิจัยเกี่ยวกับความสามารถทางการแก้ปัญหานั้นพบว่า ความสามารถทางการแก้ปัญหามีส่วนสัมพันธ์กับระดับสติปัญญาของบุคคล ผู้ที่สามารถแก้ปัญหาก็ได้ จะเป็นผู้มี

ระดับสติปัญญาที่ก๊วย และจากการศึกษาค้นคว้าโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอเมริกันที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน คือ เป็นเด็กที่เรียนอยู่ในชั้น 4, 5 และ 6 นอร์ทตัน (Norton, 1972)

พบว่า เด็กที่อยู่ในชั้นเรียนที่สูงกว่าสามารถทำคะแนนในแบบทดสอบความสามารถทางการแก้ปัญหาได้ดีกว่าเด็กที่เรียนอยู่ในชั้นเรียนที่ต่ำกว่า ส่วนในประเทศไทยนั้น การศึกษาของ นงนุช วรชนวหะ (2514) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับความสามารถทางการแก้ปัญหา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นสูง พบว่า ความสามารถทางการแก้ปัญหามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเช่นเดียวกับงานของ วรณที วรณศิลป์ (2522) ซึ่งศึกษาเรื่องเดียวกันนี้แต่ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ก็พบว่า ความสามารถทางการแก้ปัญหามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และยังมีงานวิจัยของคนอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก ทั้งในประเทศและในประเทศไทยเองที่พบว่า ความสามารถทางการแก้ปัญหามีความสัมพันธ์กับระดับสติปัญญาไม่ว่าจะเป็นการศึกษาโดยใช้กลุ่มเด็กเล็ก เด็กในระดับมัธยมศึกษา หรือเด็กที่มีระดับอายุสูงกว่านั้น สรุปได้ว่า เด็กที่มีระดับสติปัญญาสูงกว่าจะมีระดับความสามารถทางการแก้ปัญหาสูงกว่า สำหรับการศึกษานี้ของ เฉลิมพล กันสกุล (2521) ซึ่งศึกษาระดับความสามารถของเด็กเล็กที่มีอายุต่างกัน และมีระดับชั้นเรียนต่างกัน และทดสอบระดับสติปัญญาก่อนนั้นพบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มีอายุต่างกัน และมีระดับชั้นเรียนต่างกันจะมีความสามารถทางการแก้ปัญหาคงกัน และตัวแปรด้านอายุและระดับสติปัญญา ซึ่งเห็นได้แก่ ระดับชั้นเรียนของเด็กมีผลต่อระดับความสามารถแก้ปัญหามากกว่า และเด็กที่มีอายุสูงกว่า และ/หรือเรียนในชั้นเรียนที่สูงกว่า จะมีระดับความสามารถทางการแก้ปัญหามากกว่า สำหรับปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางการแก้ปัญหานั้น ปัจจัยด้านเพศและสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวได้แก่ระดับรายได้ของครอบครัวและอาชีพของบิดามารดานั้น ถึงแม้ว่าจะยังมีงานวิจัยจำนวนน้อยที่ศึกษาปัจจัยเหล่านี้โดยตรงกับเรื่องของความสามารถทางการแก้ปัญหา แต่อย่างไรก็ตามเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ปัจจัยด้านระดับเศรษฐกิจของครอบครัวกับอาชีพของบิดามารดาบ่งชี้ถึงผลต่อคุณลักษณะที่สำคัญแทบทุกอันของเด็กก๊วย ทั้งเช่น ผลงานวิจัยในประเทศไทยเองที่ได้มีผู้ทำไว้แล้วหลายชิ้น ซึ่งได้นำเสนอแล้วในตอนต้นของบทนี้ ซึ่งพบว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจปานกลางและสูง และบิดามารดาประกอบอาชีพด้านวิชาชีพ จะมีคุณลักษณะหลายอย่างที่เหนือกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะเศรษฐกิจสังคมต่ำ สำหรับคุณลักษณะ

ความสามารถทางการแก้ปัญหา นั้น จากการวิจัยของ เณลิมพล กันสกุล (2521) ซึ่งได้
ศึกษาปัจจัยด้านเพศ และสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวของเด็กในกลุ่มตัวอย่าง
พบว่า ระดับรายได้ของครอบครัวและอาชีพของบิดามารคามีผลต่อระดับความสามารถ
ทางการแก้ปัญหาของกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับระดับความสามารถ
ทางการแก้ปัญหา เนื่องจากปัจจัยด้านเพศเป็นปัจจัยเชิงชีวภาพ ซึ่งไม่น่าจะส่งผลกระทบต่อ
ระดับความสามารถในการแก้ปัญหาของบุคคล เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยจึงไม่นำมาเป็นตัวแปรใน
การศึกษาในครั้งนี้

เพราะฉะนั้น จึงพอสรุปเพื่อนำไปสู่สมมติฐานของการวิจัยนี้ได้ว่า เด็กที่มีระดับ
ปัญญาสูงกว่าหรือเรียนในชั้นเรียนระดับสูงกว่าจะมีความสามารถทางการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กที่
เรียนต่ำกว่าหรือเรียนในชั้นเรียนต่ำกว่า และในอีกประการหนึ่ง เด็กที่มาจากครอบครัวที่มี
รายได้สูงและบิดามารดาประกอบอาชีพชั้นสูงจะมีระดับความสามารถทางการแก้ปัญหาสูงกว่า
เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำและบิดามารดาประกอบอาชีพชั้นต่ำ

ห้า หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยด้านการอบรมเลี้ยงดู

การปลูกฝังคุณสมบัติอันสำคัญให้แก่บุคคล ถือเป็นบทบาทหน้าที่อันสำคัญของสังคม
ที่ต้องรับบทบาทหน้าที่นี้โดยมีตัวแทนของการถ่ายทอดทางสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน
นันทนาการ และชุมชน เป็นต้น การปลูกฝังคุณสมบัติจึงกล่าวได้ว่าเริ่มปลูกฝังแก่บุคคล
วงกว้างของชีวิต สรุปได้ว่า การที่บุคคลเรียนรู้และพัฒนาคุณสมบัติที่จำเป็นต่าง ๆ เพื่อที่
การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้นั้น ต้องผ่านการปลูกฝังตามกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม
(socialization) เพราะฉะนั้น กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมจึงถือเป็นกระบวนการที่มี
สำคัญอย่างยิ่งแก่แต่ละบุคคล และเมื่อกล่าวถึง การอบรมเลี้ยงดู (Child-Rearing
practices) กับความสามารถทางการแก้ปัญหาแล้ว ควรจะต้องกล่าวถึงกระบวนการถ่าย-
ทอดทางสังคมด้วย ทั้งนี้เนื่องจากวิธีการอบรมเลี้ยงดูนับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ
ถ่ายทอดทางสังคม สำหรับรายละเอียดของความสัมพันธ์ของทั้งสองประการที่กล่าวถึงนี้ จะได้
ดังต่อไปนี้ในตอนหลัง

ในชั้นขั้นนี้จะเป็นการอธิบายถึงความหมายและความสำคัญของกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม ซึ่งมักจะรู้จักในชื่อของ "Socialization" กระบวนการถ่ายทอดทางสังคม หมายถึง กระบวนการที่บุคคลเรียนรู้วิถีทาง (ways) ทั้งหมดในสังคมเพื่อที่เขาจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมนั้นได้ (Elkin, 1960) กระบวนการถ่ายทอดทางสังคม เป็นกระบวนการที่บุคคลเรียนรู้และรับเอาค่านิยม ความรู้สึก ความเชื่อ และระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นเข้ามาไว้ในตนจนกลายเป็นลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ หรือที่เรียกว่าเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพของตน ซึ่งมีผลทำให้บุคคลมีทัศนคติ มีความพอใจหรือไม่พอใจที่จะกระทำการสิ่งใดสิ่งใดเป็นไปในแนวเดียวกันกับคนอื่น ๆ ในสังคมด้วย ในแนวของสังคมวิทยานั้น ถือว่า การถ่ายทอดทางสังคมเป็นกระบวนการที่ผสมผสานกันระหว่างระบบวัฒนธรรม (Cultural System) ซึ่งหมายถึง ระบบค่านิยม ความเชื่อ และระเบียบกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ในสังคมนั้น กับระบบสังคม (Social System) ซึ่งหมายถึง ระบบการจัดบทบาทและสถานภาพ รวมทั้งระบบความสัมพันธ์ที่แต่ละบุคคลมีต่อกัน รวมไปถึงระบบและวิธีการต่าง ๆ ที่บุคคลจะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมกับส่วนทางบุคลิกภาพของบุคคล (Psychological System) ซึ่งหมายถึง การมีทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และความพึงพอใจที่จะปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม การถ่ายทอดทางสังคมจะเป็นตัวกลางที่จะประสานทั้งสามส่วนนี้เข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นผลให้บุคคลมีทั้งความเข้าใจในระเบียบกฎเกณฑ์ ค่านิยม ความเชื่อ และความคาดหวังต่าง ๆ ของสังคม รวมไปถึงวิธีการปฏิบัติตนตามค่านิยม ความเชื่อ และกฎเกณฑ์เหล่านั้น และมีความพอใจที่จะปฏิบัติตามค่านิยม ความเชื่อ และระเบียบกฎเกณฑ์นั้นด้วย กระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) ร่วมกับการควบคุมทางสังคม (Social Control) จะทำหน้าที่กล่อมเกล้าให้บุคคลมีลักษณะต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับสังคมและมีทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ (Persons, 1960) ด้วยเหตุนี้ การถ่ายทอดทางสังคมจึงเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญแก่บุคคลเป็นอย่างมาก และเป็นที่มาของพฤติกรรมของบุคคลทั้งในทางปกติและทางพฤติกรรมเบี่ยงเบน เชื่อกันว่า พฤติกรรมของบุคคลทั้งทางปกติ คือ พฤติกรรมที่เป็นไปตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม และพฤติกรรมเบี่ยงเบนคือ พฤติกรรมที่ขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ได้มาจากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม ซึ่งบุคคลได้รับมาทั้งแก่ตัวกันของชีวิตนั่นเอง การที่บุคคล

สามารถรับการถ่ายทอดทางสังคมได้นั้น ในส่วนตัวของบุคคลแล้วยังขึ้นกับองค์ประกอบด้านตัวบุคคลอยู่หลายประการด้วยกัน เช่น ต้องมีความเป็นปกติทางสติปัญญาพอที่จะรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่จะนำมาในการถ่ายทอดได้ และจะต้องมีลักษณะทางอารมณ์ประเภทต่าง ๆ อยู่ในตัวพอที่จะกระตุ้นให้มีพฤติกรรมเชิงบวกหรือเชิงลบได้ ซึ่งในส่วนนี้อธิบายได้ว่าองค์ประกอบด้านสติปัญญาและทางอารมณ์ของบุคคลเป็นฐานสำคัญในการรับการถ่ายทอดกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม บุคคลผู้มีพัฒนาการด้านสติปัญญาและอารมณ์เป็นปกติสามารถรับการถ่ายทอดกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมได้ดี และจะมีพฤติกรรมไปในด้านปกติ ส่วนผู้ที่มีความบกพร่องในองค์ประกอบเหล่านี้ อาจเป็นเพราะปัจจัยอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งมีความสมบูรณ์ก็อาจเป็นผลให้การรับการถ่ายทอดทางสังคมเป็นไปอย่างไม่สมบูรณ์ เป็นผลให้เกิดพฤติกรรมไม่ยั้งเบบได้ ในเรื่องของกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมนั้น นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีประเด็นที่ควรกล่าวถึงอีก คือ กระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) เป็นกระบวนการที่นอกจากจะมีความจำเป็นเชิงจิต สังคมต่อบุคคลแล้ว ยังมีความจำเป็นเชิงกายภาพด้วย ทั้งนี้เนื่องจากมนุษย์มีระยะเวลาของการพึ่งพาอาศัยผู้อื่นเป็นระยะยาว (Prolonged Dependency) เนื่องจากไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ทันทีเหมือนสัตว์มีชีวิตอื่น ๆ นอกจากนั้นแล้วการเรียนรู้ของบุคคลในแนวของกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมยังเรียนรู้จากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interaction) เพราะฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่ากระบวนการถ่ายทอดทางสังคมเป็นระบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่ม และกลุ่มที่บุคคลปฏิสัมพันธ์ด้วยนี้จะขยายวงกว้างออกไปตามลำดับ ความพัฒนาการทางกาย สติปัญญา และอารมณ์ของบุคคล และถือว่าเมื่อบุคคลมีอายุล่วงวัยรุ่นตอนปลาย ก็สามารถปฏิสัมพันธ์กลุ่มต่าง ๆ ได้ทั้งหมด และสามารถรับเอาทั้งระบบวัฒนธรรมและกฎเกณฑ์ของสังคมเข้ามาไว้ในตนได้เกือบทั้งหมด

กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมดังกล่าวแล้วข้างต้น สามารถอธิบายได้ความแนวทฤษฎีการสวมบทบาททางสังคม (Social Role Theory) ซึ่งเน้นความสำคัญกับบุคคลอื่นทั้งแก่บุคคลในครอบครัวไปจนถึงกลุ่มคนในชุมชน และจากการเรียนรู้กับบทบาทนั้นทำให้เกิดการพัฒนาของ "self" หรือความเข้าใจแห่งตน" ขึ้น สามารถแยกแยะบทบาทของตนกับของผู้อื่นได้มากขึ้นเป็นลำดับ จนกระทั่งสามารถแยกแยะบทบาทและสถานภาพต่าง ๆ ได้อย่างชัดแจ้ง มีความเข้าใจว่า บุคคลในบทบาทสถานภาพหนึ่ง ๆ มีบทบาทความคาดหวังจากสังคม

อย่างไรและแตกต่างจากบทบาทอื่น ๆ อย่างไร (Mead, 1934) เพราะฉะนั้น พัฒนาการของความเข้าใจตนเอง (self) จึงเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมตามแนวทฤษฎีของการสวมบทบาท ทมมแนวทฤษฎีนี้ พัฒนาการของความเข้าใจตนเอง คือ ความเข้าใจและยอมรับบทบาทของตนในสถานการณ์ต่าง ๆ นั้น เกิดจากการที่บุคคลมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น บุคคลอื่นที่กล่าวถึงในขั้นแรกจะเป็นบุคคลในกลุ่มที่ใกล้ชิดซึ่งพฤติกรรมของบุคคลเหล่านั้นจะเป็นตัวแบบของพฤติกรรมรวมทั้งการสั่งสอนโดยตรง โดยบอกให้ทราบและการห้ามหรือสนับสนุนพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วย ซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นส่วนชักเเลامบุคคลและทำให้สามารถแยกแยะบทบาทต่าง ๆ ออกจากกันได้ อาจกล่าวได้ว่า วิธีการสำคัญในการกล่อมเกลามบุคคลนั้นทำได้โดยการที่ผู้ที่อยู่ใกล้ชิด ซึ่งมีหน้าที่ในการถ่ายทอดกล่อมเกล้าให้การอบรมสั่งสอนแก่บุคคลโดยตรง โดยการบอกให้ทราบและชี้แจงให้เข้าใจว่าอะไรคืออะไร อีกส่วนหนึ่งนั้นเป็นการที่บุคคลเหล่านั้นแสดงพฤติกรรมที่เป็นต้นแบบแก่บุคคล โดยมีการให้รางวัลและลงโทษเป็นตัวช่วยในการกล่อมเกล้าพฤติกรรม ซึ่งความแนวทฤษฎีการแสวงบทบาทนี้มีความเชื่อว่าการให้รางวัลและลงโทษจากผู้ที่อยู่ใกล้ชิดจะมีผลต่อการอบรมกล่อมเกลามบุคคล ทั้งนี้เนื่องจากความผูกพันทางอารมณ์ (Emotional Attachment) ที่มีกับผู้ใกล้ชิด จะเป็นฐานสำคัญทำให้บุคคลยอมรับการชักเเลาจากผู้ที่อยู่ใกล้ชิดนั้น และเป็นผลให้ระบบการให้รางวัลและลงโทษจากผู้ที่อยู่ใกล้ชิดมีผลต่อการก่อตั้งพฤติกรรมของบุคคล (Elkin, 1960)

ในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) กับการอบรมเลี้ยงดู (Child-Rearing Proctices) นั้น สามารถอธิบายได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดทางสังคม การอบรมเลี้ยงดูจึงเป็นวิธีการในการกล่อมเกลามบุคคล ซึ่งมีการให้รางวัลและลงโทษเป็นเนื้อหาอันสำคัญ เพราะฉะนั้น ในการกล่อมเกลามบุคคลให้มีลักษณะตามที่สังคมต้องการนั้น ผู้ที่เป็นบุคคลใกล้ชิด เช่น บิดาหรือมารดา จะใช้รูปแบบของการให้รางวัลและลงโทษที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดลักษณะตามที่ต้องการนั้น วิธีการอบรมเลี้ยงดูถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญที่สุดต่อบุคคล เพราะด้วยวิธีการอบรมเลี้ยงดูนี้ทำให้เกิดการก่อตั้งคุณลักษณะและพฤติกรรมที่เป็นพื้นฐานในตัวบุคคล และนำไปสู่บุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่ถาวรในตัวบุคคลต่อไป เชื่อกันว่าบุคคลจะมีบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยอย่างไรมัน เป็นผลมาจากรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูที่เขาได้รับมาจากช่วงต้นของชีวิตของเขา

รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู (Patterns of Child-Rearing Practice)

ที่เชื่อว่ามีผลต่อการก่อตัวบุคลิกภาพและพฤติกรรมของบุคคลนั้นมีอยู่หลายรูปแบบด้วยกัน แต่รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นที่สนใจมากที่สุด คือ รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาให้โอกาสแก่เด็กในการแสดงความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และบิดามารดายังให้ความดูแลเอาใจใส่และใช้เหตุผลในการอธิบายหรือชมเชยและลงโทษเด็กอีกด้วย ซึ่งรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ เชื่อว่านำไปสู่คุณลักษณะเชิงบวกในวัยเด็ก อาทิเช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง มโนภาพแห่งคนในสังคม และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นต้น ส่วนการอบรมเลี้ยงดูอีกแบบหนึ่งได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน ซึ่งหมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาใช้วิธีบังคับให้ปฏิบัติ และให้บุตรทำตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด ไม่เปิดโอกาสให้บุตรได้แสดงความคิดเห็นและวิธีการลงโทษหากไม่ปฏิบัติตาม รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันนี้ เชื่อว่านำไปสู่คุณลักษณะเชิงลบในวัยเด็ก อาทิเช่น การพึ่งพิงผู้อื่น ความก้าวร้าว และการอดทนไม่ได้ เป็นต้น ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศได้มีการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาข้อมูลในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูทั้งสองประเภทนี้ สรุปได้ว่า รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อลักษณะเชิงบวกและเชิงลบ สำหรับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนั้น มีผลต่อการเกิดคุณลักษณะที่ก่อผลหลายประการ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ วินัยในตนเอง ความเชื่ออำนาจในตน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งผลจากการวิจัยเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างเด็กกลุ่มตัวที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูประเภทแรกจะมีลักษณะต่าง ๆ ในเชิงบวกมากกว่าที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูประเภทหลัง นอกจากนั้นแล้ว เมื่อพิจารณาเรื่องการอบรมเลี้ยงดูที่ศึกษากับเด็กที่กระทำผิดแล้ว ก็พบว่าเด็กที่กระทำผิดกฎหมายนั้น มักเป็นเด็กที่รายงานได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง และแบบเข้มงวดกวดขันมากกว่าแบบอื่น ๆ (ศิริพร ธีรวงศ์, 2511)

นอกจากที่กล่าวมาแล้วนี้ ยังมีผลการวิจัยอีกจำนวนมากที่ได้ทำทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย ที่แสดงถึงผลของการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อบุคคล ถึงจะกล่าวต่อไปนั้ คือ การวิจัยที่ทำในต่างประเทศหลายชิ้น ได้พบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จะมีความอยากรู้อยากเห็น และเป็นผู้นำกลุ่ม ส่วนเด็กที่มาจากครอบครัว

ที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ จะมีความอยากรู้อยากเห็นและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
อยู่ในวงจำกัด (Balwin, 1948) และพบว่า เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มักเป็น
เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบยกย่องชมเชย ให้ความรัก และยอมรับ ส่วน
เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำนั้น มักมาจากครอบครัวที่อบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษและเข้ม
งวดกวดขัน (Mussen, 1963) และยังพบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีส่วนเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะ
บางอย่าง เช่น ความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น ทั้งนี้พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบ
ประชาธิปไตย จะมีความอยากรู้อยากเห็น และมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กที่ได้รับการ
อบรมเลี้ยงดูแบบอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน (Walters
& Parke, 1976) ส่วนทางด้านคุณลักษณะอื่น ๆ เช่น ความคิดเชิงเหตุผล เป็นต้น ก็พบว่า
รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อคุณลักษณะดังกล่าวนี้ จากการศึกษาในต่างประเทศพบว่า
การอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อระดับสติปัญญาและความคิดเชิงเหตุผลของเด็ก ทั้งนี้พบว่า การอบรม
เลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล จะช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น เป็นตัวของตัวเองและ
เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน สำหรับในประ-
เทศไทยเองก็ได้มีการศึกษาค้นคว้าในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน
และพบผลการศึกษาในทำนองเดียวกับที่ทำในต่างประเทศก็คือ รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู
มีผลต่อการก่อตัวคุณลักษณะและพฤติกรรมบางอย่างในตัวบุคคล ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ
วรรณงาม รุ่งพิสุทธิพงษ์ (2522) ในเรื่อง การอบรมเลี้ยงดูกับสติปัญญา เป็นต้น ก็พบว่า
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับสติปัญญา และเด็กที่ได้มี
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมากเท่าไรก็ยิ่งมีระดับสติปัญญาสูงขึ้นเท่านั้น ในด้านความ
คิดสร้างสรรค์นั้น มีงานวิจัยหลายชิ้นในประเทศไทยพบว่า รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูมีผล
ต่อความคิดสร้างสรรค์ เช่น พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวก
กับความคิดสร้างสรรค์ (ถัน แพเพชร, 2517) และการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันมี
ผลเชิงลบต่อความคิดสร้างสรรค์ (วินิจ เกตุขำ, 2515)

ส่วนในด้านความคิดเชิงเหตุผลนั้น จากการวิจัยก็ได้พบว่า การอบรมเลี้ยงดู
มีผลต่อความคิดเชิงเหตุผล กล่าวคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีอิทธิพลต่อการพัฒนา
ความคิดเชิงเหตุผลของเด็ก และวิธีการอบรมเลี้ยงดูโดยการอธิบายปัญหาแก่เด็กจนเข้าใจ
โดยใช้ภาษาในระดับที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัยเด็กก็จะเป็นการช่วยการพัฒนาความคิดเชิงเหตุผล

เด็กก๊วย (เขาวที วิบูลย์ศรี, 2529) สำหรับการวิจัยในประเทศไทยอีกด้านหนึ่งซึ่งได้
ความสำคัญแก่บทบาทของการอบรมเลี้ยงดูเป็นอย่างมาก คือการวิจัยด้านจริยธรรม ซึ่ง
กล่าวว่า รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูที่ได้รับมีผลต่อการพัฒนาทางจริยธรรม กว้อย่าง
งานวิจัยของ กวงเกือน พันธุมนาวัน และ เพ็ญแซ ประจวบจิติก (2520, 2524)
เกี่ยวกับจริยธรรมของเยาวชนไทยและบทบาทของครอบครัวต่อสุขภาพจิตและจริยธรรม
นักเรียนวัยรุ่น เป็นต้น ที่ได้พบผลว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผล
ความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนและสุขภาพจิตของ
เรียน การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมีความสำคัญมากในการทำนายระดับการใช้เหตุผล
จริยธรรมของวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และการอบรมเลี้ยงดู นอกจากนั้นแล้ว ยังพบว่า
แบบการอบรมเลี้ยงดูยังมีผลต่อคุณลักษณะอื่น ๆ ในตัวเด็กอีกด้วย อาทิเช่น ในด้านของ
จงใจใช้สัมฤทธิ์ซึ่งพบจากผลการวิจัยในประเทศไทยหลายชิ้นว่า เด็กที่ได้รับการอบรม
เลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยหรือแบบให้พึ่งตนเอง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าเด็กที่ได้รับการ
เลี้ยงดูแบบอื่น ๆ (มาลา วิวัฒนาณท์ 2515)

ในที่นี้พอสรุปได้ว่า รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูที่บุคคลได้รับ มีผลต่อการก่อทั้ง
ลักษณะที่สำคัญต่าง ๆ ในตัวบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตัวเด็กและเยาวชน เพราะฉะนั้น
เรื่องความสามารถในการแก้ปัญหาที่หน้าที่จะกล่าวได้ว่าบุคคลที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่าง
ประเภทกันนั้นก็จะมีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาต่างกันด้วย

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้ ได้มีการศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูหลายประเภท ซึ่ง
ประเภทใดโดยแบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามแนวปฏิบัติที่บิดามารดามีต่อ
ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ซึ่งหมายถึง การที่บิดามารดาให้ความรักใคร่
น้อม ให้ความเอาใจใส่ แสดงให้เห็นว่าตนเองมีความรักใคร่เอาใจใส่บุตร การอบรม
เลี้ยงดูแบบควบคุม ซึ่งหมายถึง บิดามารดาบังคับให้เด็กทำตามที่ตนเห็นชอบ ไม่เป็นกันเอง
ห่างไกลจากเด็ก และลงโทษเด็กเมื่อไม่ปฏิบัติตาม ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล
หมายถึง บิดามารดาให้ความรักเอาใจใส่ และใช้วิธีอธิบายสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเกิดความคิด
และปฏิบัติตาม และมักลงโทษเด็กด้วยทางจิตมากกว่าทางกาย เพื่อให้เด็กเกิดความละอาย
นึกขำอีก พ่อแม่ที่ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะใช้เหตุผลในการบังคับเด็กมากกว่าการ

คาทอลิก และจะใช้วิธีให้รางวัลและลงโทษแก่เด็กอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งจะเป็นผลให้เกิดความกล้าแสดงออก มีความคิดริเริ่ม มีเหตุผล คัดลั่นใจได้อย่างมีเหตุผล และออกโต้ตอบได้ และด้วยการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลนี้ ก็จะเป็นผลให้เกิดมีการพัฒนาในด้านสติปัญญา และในด้านอื่น ๆ เช่น ด้านอารมณ์ และสังคมด้วย ซึ่งการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผล ซึ่งในปัจจุบันได้มีการศึกษากันอยู่มากนั้น พบผลไปในเชิงบวกว่า การอบรมเลี้ยงดูทั้งสองประเภทที่กล่าวถึงนี้ ก่อให้เกิดพัฒนาการด้านสติปัญญา และพัฒนาการด้านอื่น ๆ ที่สำคัญ เช่น ในด้านการคิด ด้านความคิดสร้างสรรค์ด้านจริยธรรม เหล่านี้เป็นต้น สรุปรวมได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลนี้ช่วยก่อให้เกิดพัฒนาการในส่วนที่สำคัญในตัวของบุคคล ในด้านหลัก คือ ด้านสติปัญญา สังคม และอารมณ์ ซึ่งจะเป็นฐานสำคัญในการก่อตัวของบุคลิกภาพที่สำคัญในตัวของบุคคลต่อไปด้วย ตัวอย่างเช่น บุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบ ความเอื้อเฟื้อ และการมีวินัย และการออกโต้ตอบได้ เป็นต้น ซึ่งได้พบทั้งในผลการวิจัยทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทยเองว่า การก่อตัวของบุคลิกภาพทั้งกล่าวมาแล้วนั้น มีที่มาจาก การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผล สำหรับในประเทศไทยเองนั้น ได้พบจากการวิจัยหลายชิ้น อาทิเช่น จากงานวิจัยของ พิศมัย วิมลสวัสดิ์ (2510) ที่ศึกษากลุ่มเด็กที่กระทำผิดและเด็กปกติว่า เด็กที่กระทำผิดรายงานว่า คนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อยกว่าเด็กปกติ

เพราะฉะนั้น จึงอาจกล่าวสรุปรวมได้ว่า รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู มีผลต่อบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลซึ่งพบผลจากการศึกษากันคว้าในงานวิจัยหลายชิ้นว่า ช่วยสนับสนุนพัฒนาของบุคคลไปในเชิงบวกและช่วยในการก่อตัวของคุณลักษณะที่ดีในตัวของบุคคลด้วย ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ กวงเกือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจฉิม (2520, 32-33) ได้สรุปอธิบายว่า การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยอันได้แก่การอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก ควบคุมปานกลาง การใช้เหตุผลในการฝึกวินัยเด็ก และการลงโทษทางจิต มีผลต่อการพัฒนาการทางจิตของเด็ก และการพัฒนาลักษณะต่าง ๆ ทางจริยธรรม เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าเด็กซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ นอกจากนั้นแล้ว จากการประมวลทฤษฎีและผลวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ คือ แบบให้ความรัก แบบควบคุม แบบใช้เหตุผล และ

การลงโทษทางจิต สรุปได้ชัดเจนว่า วิธีการให้ความรักนั้นสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาการทางจริย-
ธรรมของเด็ก และการเลี้ยงดูแบบรักยังมีปฏิสัมพันธ์กับวิธีการอบรมเลี้ยงดูประเภทอื่น ๆ ไป
ในทางที่ช่วยให้การเลี้ยงดูแบบทาง ๆ อีก 3 แบบ มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมจิตใจของ
เด็กอย่างดียิ่งด้วย แนวความคิดนี้ตรงกับแนวคิดของนักวิชาการหลายคน อาทิเช่น วอลเทอร์
และปาร์ก (Walters & Parke, 1976) เป็นต้น ที่กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุ
ผล ทำให้เด็กรู้จักผิดชอบชั่วดีและละอายต่อบาป และยังจะช่วยเด็กได้รับการถ่ายทอดกฎเกณฑ์
และระเบียบของสังคมได้อย่างดีและเข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมด้วย นอกจากนี้แล้ว
การอบรมเลี้ยงดูการใช้เหตุผลจะช่วยให้เด็กควบคุมตนเองได้อีกด้วย

สำหรับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันนั้น ถึงแม้ว่าจะพบว่าเป็นรูปแบบของ
การอบรมเลี้ยงดูที่ช่วยส่งเสริมหรือช่วยในการก่อตั้งปลูกฝังลักษณะการที่สำคัญในตัวบุคคลน้อย
กว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น เช่น แบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลก็ตามที่ แต่ก็ยังเป็นรูปแบบ
ของการอบรมเลี้ยงดูที่มีความสำคัญอยู่ไม่น้อย และจากผลของการวิจัยที่มีผู้ทำทั้งในต่างประเทศ
และในประเทศไทยเอง ก็พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมากอาจส่งผลทางลบในบาง
ลักษณะ แต่เมื่อใช้ร่วมกับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ก็อาจส่งผลเชิงบวกได้ ดังเช่น เบ็คเคอร์
(Beker, 1964) ได้พบจากการวิจัยว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก จะมี
ลักษณะเชื่อฟัง สุภาพ เอื้อเฟื้อ และพึงพิงผู้ใหญ่ เช่นเดียวกับที่ กวงเกือน พันซุนน่าวิน
และเพ็ญแซ ประจันปัจฉินิก (2520, หน้า 25) ได้พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบ
ควบคุมมากจะมีลักษณะเอื้อเฟื้อสูง แต่ก็จะมีลักษณะดื้อดองสูง และขาดความคิดสร้างสรรค์
ด้วย แต่เมื่อนำเอาการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก โดยลดระดับการควบคุมลง แล้วใช้ร่วม
กับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก ก็จะก่อให้เกิดผลเชิงบวกได้ และจากงานวิจัยของคนอื่น ๆ
อีกหลายชิ้น ซึ่งได้ศึกษากับกลุ่มเด็กนักเรียนในระดับมัธยมต้นในกรุงเทพมหานครที่ได้พบว่า
การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก มีผลทำให้เด็กมีความคิดริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์ ส่วน
การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันนั้นมีผลทำให้เด็กมีความคิดอย่างละเอียดลออสูง

จึงอาจสรุปในส่วนนี้ได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน มิได้ส่งผลทาง
ลบไปเสียทางเดียว แต่หากนำมาใช้ให้เหมาะสมกับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ ก็อาจส่งผล
เชิงบวกได้

สำหรับในงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งมีผู้วิจัยมุ่งประสงค์จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูกับความสามารถทางการแก้ปัญหา และสำหรับรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูที่ควรจะส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถทางการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นเนื้อหาสำคัญ ในงานวิจัยชิ้นนี้นั้น ถึงแม้ว่าจะไม่มีแนวทฤษฎีหรือผลการวิจัย จะช่วยสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างสองประการนี้โดยตรงก็ตาม แต่ก็เชื่อแน่ว่า รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อระดับพัฒนาทางความสามารถทางการแก้ปัญหาของบุคคล ทั้งนี้เนื่องจาก ความสามารถทางการแก้ปัญหา (Problem-Solving Ability) เป็นลักษณะการลักษณะหนึ่งที่อยู่ในตัวบุคคลซึ่งจะต้องอยู่ภายใต้กระบวนการพัฒนาเช่นเดียวกับลักษณะการอื่น ๆ และย่อมได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่าง ๆ ในเชิงจิตสังคมเช่นเดียวกับลักษณะการอื่น ๆ ด้วย สำหรับในประเทศไทยนั้น การศึกษาค้นคว้าเรื่องพัฒนาการด้านความสามารถทางการแก้ปัญหาของบุคคลยังมีทำอยู่น้อย แต่งานศึกษาที่มีทำอยู่นั้นก็ได้พบผลว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผลมีระดับพัฒนาการด้านความสามารถทางการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ เพราะฉะนั้น ในที่นี้จึงน่าจะสรุปได้ว่า ในด้านพัฒนาการทางความสามารถทางการแก้ปัญหาแล้ว เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลจะมีความสามารถด้านนี้สูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น

เพราะฉะนั้น ตามเนื้อหา หลักการ ทฤษฎีและการวิจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูสรุปได้ว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างพอเหมาะ ซึ่งหมายถึง บิดามารดาให้ความรักมาก บิดามารดาใช้เหตุผลในการเลี้ยงดู และมีการควบคุมน้อย มีการลงโทษอย่างเหมาะสม โดยมีการลงโทษทางกายน้อย ทางจิตมาก จะมีการพัฒนาทางจิตใจไปได้เร็ว รวมไปถึงการพัฒนาความสามารถทางการแก้ปัญหาคับ ซึ่งการอธิบายในเรื่องนี้อาจนำเอาฐานหลักของทฤษฎีพัฒนาการของบุคคล เช่น ทฤษฎีของ เซียร์และคอบะ (Sears, Maccoby และ Lewin, 1957) เป็นต้น มาอธิบายได้ว่า ความรักและอบอุ่นที่เด็กได้รับจากบิดามารดากระตุ้นให้เกิดเกิดความพอใจ และจะเลียนแบบพ่อแม่ เด็กจะมีความพอใจที่จะทำตามคำสั่งของพ่อแม่และยอมรับการถ่ายทอดอบรมจากพ่อแม่ ซึ่งลักษณะเช่นนี้เป็นฐานอันสำคัญของการพัฒนาการขั้นต่อไป รวมไปถึงพัฒนาการของการก่อตัวคุณลักษณะที่สำคัญในตัวเด็กด้วย

เนื้อหา หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่จำเป็นเกี่ยวกับความสามารถทางการแก้ปัญหา

ในทางชีวภาพนั้น มีความเชื่อว่า เพศ และอายุที่ต่างกันของบุคคลมีผลต่อระดับความสามารถทางการพัฒนา ซึ่งความเชื่อนี้เป็นตามหลักทฤษฎี และผลของการศึกษาค้นคว้าที่ผ่านมา ความที่ไกล่ล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ทางด้านอายุนั้น มีความเชื่อว่า ผู้ที่มีวัยสูงกว่าย่อมมีประสบการณ์สูงกว่าบุคคลที่มีวัยต่ำกว่า เป็นผลให้เขาสามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่าผู้ที่มีวัยต่ำกว่า และหากจะศึกษาโดยใช้ระดับการศึกษาของบุคคลแทนอายุ ก็จะได้พบผลเช่นเดียวกันว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าจะมีความสามารถทางการแก้ปัญหาสูงกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ทั้งนี้เนื่องจาก ความสามารถทางการแก้ปัญหานั้น เป็นความสามารถที่พัฒนาไปตามขั้นตอนของอายุของบุคคล ซึ่งหมายถึงพัฒนาการของระดับสติปัญญาของบุคคลนั่นเอง เมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้นหรือมีการศึกษามากขึ้น ก็จะมีระดับความพร้อมของความสามารถในการคิดรวมไปถึงการรอบรู้ในสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น เป็นเหตุให้มีระดับความสามารถทางการแก้ปัญหาสูงขึ้น เพราะฉะนั้น จึงสรุปได้ว่า บุคคลที่มีระดับอายุ หรือระดับการศึกษาสูงกว่า จะมีความสามารถทางการแก้ปัญหาสูงกว่าบุคคลที่มีระดับอายุหรือระดับการศึกษาต่ำกว่า

สรุปได้ว่า ทฤษฎีที่สามารถอธิบายถึงพัฒนาการของระดับความสามารถทางการแก้ปัญหาของบุคคล โดยอธิบายความแตกต่างของระดับความสามารถในการแก้ปัญหาของบุคคลที่มีอายุต่างกันนั้น สามารถใช้ทฤษฎีหลายแนวด้วยกัน เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ (Gagne, 1972) ของบุคคล ซึ่งอธิบายถึง การเรียนรู้ในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นกระบวนการขั้นสูงที่บุคคลต้องอาศัยการประสมประสานกันของประสบการณ์หรือความรู้ต่าง ๆ เข้ามาเพื่อการแก้ปัญหา เพราะฉะนั้น จึงมีแนวโน้มว่า ผู้ที่อยู่ในวัยสูงกว่าย่อมมีความสามารถด้านนี้น้อยกว่า นอกเหนือจากนี้แล้ว ทฤษฎีพัฒนาการของบุคคลในแง่ของสติปัญญา (Piaget, 1962) ก็ยังได้กล่าวถึงแล้วก่อนหน้านี้ ก็อธิบายว่า ระดับความสามารถทางสติปัญญาของเด็ก เช่น ในเรื่องของ การแก้ปัญหาก็จะเป็นไปตามขั้นตอนของอายุ เพราะฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า ความสามารถทางการแก้ปัญหาเป็น ลักษณะการ (Trait) อันหนึ่งซึ่งมีอยู่ในตัวบุคคล และพัฒนาการของความสามารถอันนี้ในตัวบุคคลเป็นไปตามขั้นตอน ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามแนวของทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น ทฤษฎีการเรียนรู้ของบุคคลหรือทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญาของบุคคลนั่นเอง และตามแนวทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วนี้ อาจสรุปได้ว่า บุคคลที่มีระดับอายุสูงกว่า จะมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าผู้มีอายุน้อยกว่า เช่นเดียวกันกับระดับชั้นเรียน ซึ่งผู้ที่เรียนอยู่ในระดับชั้นเรียน

ที่สูงกว่า น่าจะมีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่า สำหรับเพศนั้น ไม่น่าจะมีความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิงในด้านการความสามารถทางการแก้ปัญหา ซึ่งอันนี้น่าจะมาจากฐานความเชื่อที่ว่า โดยปัจจัยด้านเพศเพียงประการเดียว ไม่น่าจะส่งผลก่อให้เกิดความแตกต่างด้านความสามารถทางการแก้ปัญหา นอกจากนี้แล้ว ยังมีข้อสรุปในด้านระบบความคิดและการแก้ปัญหาระหว่างชายและหญิงว่า เพศชายและหญิง มีความสนใจและมีระบบการคิดการแก้ปัญหาไปคนละด้าน เช่น เพศหญิง สนใจในการคิดและแก้ปัญหาที่มีลักษณะเป็นนามธรรมหรือที่เป็นรายละเอียดซับซ้อน ส่วนเพศชายสนใจการคิดและแก้ปัญหาในลักษณะที่เป็นรูปธรรม หรือที่มองเห็นได้ชัดเจน แต่อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของความสามารถในการแก้ปัญหานี้ ก็ยังไม่สามารถหรือไม่อาจบอกได้ว่า เพศใดมีความสามารถด้านนี้สูงกว่ากัน และสำหรับการวิจัยที่ได้มีผู้ทำขึ้นในประเทศไทยในเรื่องความแตกต่างด้านเพศกับความสามารถทางการแก้ปัญหาที่ได้กล่าวอ้างไว้แล้วในตอนต้นของรายงานวิจัยฉบับนี้ เช่น งานของ เฉลิมพล กันสกุล (2521) เป็นต้น ก็ไม่พบผลความแตกต่างระหว่างเพศเช่นกัน เพราะฉะนั้น จึงน่าจะกล่าวได้ว่า ปัจจัยด้านเพศไม่มีผลต่อระดับความสามารถในการแก้ปัญหาของบุคคล

ส่วนปัจจัยด้านสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวระดับการศึกษาและอาชีพของบิดามารดา ซึ่งรวมเรียกว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ-สังคมของครอบครัว ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลมากที่สุดปัจจัยหนึ่ง และก็เป็นตัวแปรทางสังคมวิทยาที่อธิบายถึงความแตกต่างของบุคคลในด้านต่าง ๆ ได้มากที่สุด มีแนวทฤษฎีและผลจากการศึกษาค้นคว้าทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศจำนวนมาก ที่สนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอันนี้กับตัวบุคคล ในแนวทฤษฎีทางสังคมวิทยานั้น ชั้นทางสังคม (Social class) ระดับหนึ่ง ๆ จะถ่ายทอดและหล่อหลอมบุคคลในชั้นทางสังคมของตนให้มีความแตกต่างไปจากบุคคลในชั้นทางสังคมอื่น และครอบครัวมักเป็นตัวแทนของการถ่ายทอดอบรมนี้ เพราะฉะนั้น เมื่อบุคคลอยู่ในชั้นทางสังคมใด เขาย่อมได้รับการหล่อหลอมและได้รับโอกาสในชีวิตในระดับหนึ่ง ซึ่งแตกต่างไปจากบุคคลในชั้นทางสังคมอื่นด้วย มักพบว่า บุคคลในชั้นทางสังคมระดับสูงและปานกลาง จะมีความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม แนวคิด และพฤติกรรมแตกต่างไปจากบุคคลที่อยู่ในชั้นต่ำ บิดามารดาที่อยู่ในชั้นทางสังคมสูง กลาง และต่ำ จะถ่ายทอดลักษณะประจำชั้นทางสังคมของตนไปสู่บุตรด้วย (Elkin, 1960)

นอกจากนี้แล้ว จากการศึกษาในเรื่องต่าง ๆ โดยมีระดับชั้นทางสังคมเป็นตัว

แปรที่ทำการศึกษา มักพบว่า ระดับชั้นทางสังคมเป็นที่มาของความแตกต่างระหว่างบุคคล และฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว มีส่วนสำคัญในการช่วยสนับสนุนหรือชักชวน การพัฒนาของลักษณะเหล่านี้ ในด้านจริยธรรมนั้น Kay (1975) ให้ความสำคัญแก่ฐานะทาง เศรษฐกิจ-สังคม ของครอบครัวอย่างมาก นอกจากนี้แล้ว Burton (1963) พบว่า เด็กที่ มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ-สังคมต่ำ จะมีพัฒนาการทางจริยธรรมต่ำกว่าเด็กที่ มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ-สังคมอื่น ๆ ส่วนค่านิยมก็เป็นเช่นเดียวกัน คือ มัก พบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ จะมีค่านิยมที่สอดคล้อง กับสังคมน้อยกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระดับกลางและสูง และมักจะเป็นผู้กระทำผิดมากกว่า และจากการศึกษาในประเทศไทยด้านความสามารถทาง การแก้ปัญหา ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้โดยตรงนั้น (เฉลิมพล กันสกุล, 2521) ก็ได้พบว่าเด็กที่มีระดับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง จะมีระดับความสามารถทางการ แก้ปัญหาสูงกว่าเด็กในระดับชั้นทางสังคมกลางและต่ำ

และเมื่อประมวลผลของการศึกษาค้นคว้าในด้านปัจจัยเชิงสภาพแวดล้อมทาง เศรษฐกิจ-สังคม เช่น ระดับรายได้ของครอบครัว อาชีพของบิดามารดา ที่ได้มีการจัดทำใน ระยะที่ย่านมานี้ ก็สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัว เช่น อาชีพของ บิดามารดาและรายได้ของครอบครัวมีผลต่อลักษณะนิสัย และพฤติกรรมที่สำคัญของเด็กไทย อาทิเช่น ในเรื่องความสามารถทางความคิดสร้างสรรค์ (ฉันท แพเพชร, 2517) หรือใน เรื่องแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ในเรื่องความคึกเชิงเหตุผล หรือในเรื่องสติปัญญาก็เช่นเดียวกัน พบว่า เด็กนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยเหล่านี้ ผู้ที่มาจากครอบครัวระดับเศรษฐกิจ ปานกลางและสูง จะมีระดับความสามารถทั้งกล่าวนี้สูงกว่าผู้ที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจ ต่ำ และในด้านลักษณะการใช้สติปัญญาของเด็ก อาทิเช่น ในเรื่องความสามารถในการแก้ ปัญหาและความสามารถในการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล (เฉลิมพล กันสกุล, 2521, เบาว์กี วิบูลย์ศรี, 2529) ก็พบผลเช่นเดียวกันว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ กลางและสูง มีความสามารถทั้งกล่าวนี้สูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ ต่ำ

เพราะฉะนั้น จึงสรุปได้ว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจ-สังคมของครอบครัว
ได้แก่ ระดับรายได้ของครอบครัว และอาชีพของบิดามารดา มีผลต่อระดับความสามารถ
ในการแก้ปัญหา

จากฐานของทฤษฎี หลักการ และผลของการวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้ประมวล
มาแล้วทั้งหมด สามารถตั้งเป็นสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ได้ดังนี้ คือ

1. เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูทางรูปแบบกัน มีระดับความสามารถในการ
แก้ปัญหาต่างกัน โดยเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มีระดับ
ความสามารถทางการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กกลุ่มอื่น ๆ
2. เด็กที่มีชั้นเรียนต่างกัน มีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาต่างกัน โดย
เด็กที่เรียนอยู่ในชั้นสูงกว่า มีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่า
เด็กที่อยู่ในชั้นเรียนต่ำกว่า
3. เด็กที่ครอบครัวมีสถานภาพทางเศรษฐกิจ-สังคม ได้แก่รายได้ของครอบครัว
และอาชีพของบิดามารดาต่างกัน มีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง
กัน โดยที่เด็กที่ครอบครัวมีระดับรายได้สูงกว่า และมีบิดามารดาอาชีพระดับ
สูงกว่า มีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กที่ครอบครัวมีสถาน-
ภาพต่ำกว่านี้ต่ำกว่า

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า มีการดำเนินการเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ ขั้นที่หนึ่ง เลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ขั้นที่สอง สร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ขั้นที่สาม ได้แก่ การวิเคราะห์ แปลผลข้อมูล รายละเอียดของการดำเนินงานทั้ง 3 ขั้นตอน มีดังต่อไปนี้

ขั้นที่หนึ่ง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นเด็กและเยาวชนที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4, 6 และในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2, 4, 6 ในโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมและมัธยมในโรงเรียน 3 แห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้ได้มาโดยการเลือกโรงเรียนที่เป็นหน่วยของการศึกษา อย่างเฉพาะเจาะจง 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนประถมและมัธยมศึกษาประสานมิตร โรงเรียนราชวินิจ และโรงเรียนวัดธาตุทอง ได้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาทั้งหมด 550 คน

ขั้นที่สอง การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นคำถามด้านข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ ด้านเพศ อายุ ระดับชั้นเรียน อาชีพของบิดามารดา และรายได้ของครอบครัว ตอนที่ 2 เป็นคำถามด้านรูปแบบของการได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว 3 ประเภท คือ แบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผล และแบบเข้มงวดกวดขัน ตอนที่ 3 เป็นแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา มีลักษณะเป็นสถานการณ์และให้ผู้ตอบแก้ไขสถานการณ์ที่เป็นปัญหานั้น

วิธีการดำเนินการสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้ทำเป็นขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหา ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการศึกษา

กันคว้าที่ได้มีผู้ทำเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหาในส่วนเครื่องมือนวัตกรรมแบบของการอบรมเลี้ยงดู 3 ประเภทนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และแบบวัฏรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ได้มีผู้ทำในต่างประเทศ รวมทั้งได้ศึกษาเนื้อหาและวิธีการในการถ่ายทอดทางสังคมและการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นเชิงทฤษฎี ที่เป็นเชิงปฏิบัติและที่เป็นผลการวิจัยในการศึกษาค้นคว้าเรื่องการถ่ายทอดทางสังคมและการอบรมเลี้ยงดู สร้างเป็นแบบวัฏรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู 3 ประเภท มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า

ในทำนเครื่องมือวัดความสามารถในการแก้ปัญหานั้น ผู้วิจัยได้ใช้แนวการสร้างเครื่องมือจากเอกสารหลายชิ้น รวมทั้งจากรูปแบบของการทดลองการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาที่ได้มีการจัดทำในต่างประเทศด้วย และได้ใช้การวัดระดับความสามารถในการแก้ปัญหา โดยใช้รูปแบบของสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและให้ผู้ตอบได้แก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น (ดูภาคผนวกท้ายเล่ม) สถานการณ์ที่เป็นปัญหามีรวมทั้งหมด 20 ข้อ

การให้คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งตามเป็นสถานการณ์ต่าง ๆ และให้ผู้ตอบแก้ปัญหาในสถานการณ์นั้น ๆ และให้บอกเหตุผลในการกระทำเช่นนั้นด้วยนั้น ผู้ตอบจะได้คะแนนไปตามความสามารถในการแก้ปัญหานั้น ซึ่งมีอยู่ 3 ระดับ คือ ถ้าผู้ตอบให้คำตอบที่แสดงว่า แก้ปัญหาย่างง่ายเพื่อให้ตนเองพ้นความผิด ก็จะได้คะแนนต่ำสุด คือ 1 คะแนน แต่ถ้าผู้ตอบให้การแก้ไขปัญหามีความซับซ้อนขึ้นก็จะได้ 2 คะแนน และถ้ามีความซับซ้อนยิ่งขึ้นก็จะได้ 3 คะแนน ตัวอย่างเช่น สถานการณ์ข้อ 1 ในแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา (ดูภาคผนวก)

ในช่วงโมงพักกลางวัน ครูสั่งให้นักเรียนทุกคนนำการบ้านมาส่ง แก่ครูชัยลีม่นำมาจากบ้าน ถ้านักเรียนเป็นครูชัยจะแก้ปัญหาน้อย่างไร

.....

เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น

.....

.....

- การให้คะแนน
1. ผู้ตอบจะได้ 1 คะแนน ถ้าตอบว่า "บอกครูว่าทำแล้ว แต่ลืมเอามา" และให้เหตุผลว่า "ครูจะได้ไม่ตี"
 2. ผู้ตอบจะได้ 2 คะแนน ถ้าตอบว่า "บอกครูว่าทำแล้ว แต่ลืมเอามา" ถ้าอนุญาตก็จะโทรศัพท์ไปที่บ้านให้คุณแม่เอามาให้ที่โรงเรียน" และให้เหตุผลว่า "ครูจะได้ทราบว่าได้ทำการบ้านที่ให้ไป เสร็จเรียบร้อยแล้ว"
 3. ผู้ตอบจะได้ 3 คะแนน ถ้าตอบว่า "บอกครูว่าทำแล้ว แต่ลืมเอามา" เพราะเมื่อวานนี้มีการบ้านหลายอย่าง เลยหยิบสมุดมิกเล่มมา แค่ว่าพรุ่งนี้จะนำมาส่งให้เรียบร้อย รวมทั้งจะทำการบ้านที่ให้ไปใหม่ให้เรียบร้อยด้วย" และให้เหตุผลว่า "ต้องพยายามอธิบายให้ครูเข้าใจว่าลืมเอามาจริง ๆ"

เนื่องจากคำตอบของผู้ตอบแต่ละคนมีความหลากหลายไม่เหมือนกัน ผู้วิจัยจึงพิจารณาคำตอบที่ละคำตอบ และให้คะแนนไปตามความซับซ้อนของคำตอบนั้น ๆ เป็น 1 หรือ 2 หรือ 3 คะแนน ตามเกณฑ์ที่กล่าวแล้วข้างต้น

ในการทดสอบเครื่องมือวิจัยที่สร้างขึ้นนี้ ได้นำแบบวัดทั้ง 3 ทอนไปทดลองใช้กับเด็กที่อยู่ในวัยเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมกับภาษาและความง่ายของสถานการณ์ที่เป็นปัญหาที่เป็นเครื่องมือวัดระดับความสามารถในการแก้ปัญหาพบว่า เครื่องมือที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมและสามารถใช้เก็บข้อมูลได้

ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือวัดให้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียนที่เป็นหน่วยในการศึกษาได้ทำจนแล้วเสร็จ แล้วจึงนำกลับมาเพื่อการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ แปลผล ข้อมูล

การแปลผลข้อมูล ทำโดยการวิเคราะห์จำแนกข้อมูลออกเป็นด้าน คือ ด้านข้อมูลส่วนตัว ด้านรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู และด้านความสามารถในการแก้ปัญหา แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ได้วางไว้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ไว้แก่ การหาค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย ค่าคะแนนความเบี่ยงเบน ค่าคะแนนที่
และค่าคะแนนความแปรปรวนแบบทางเดียว

และการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่

บทที่ 3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ได้นำเสนอเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้
คือ

ตอนที่ 1 : การนำเสนอข้อมูลด้านข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างรูปแบบของ
การอบรมเลี้ยงดู และระดับความสามารถในการแก้ปัญหา

ตอนที่ 2 : เป็นการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยที่ได้ตั้งไว้

ตอนที่ 1 : ข้อมูลพื้นฐาน รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู ความสามารถในการแก้ปัญหา

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กและเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียน
3 แห่งในเขตกรุงเทพมหานคร คือในโรงเรียนสาธิต มศว. ประสานมิตร โรงเรียนราชวินิจ
และโรงเรียนวิทิตาคุณ ซึ่งมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนแต่ละแห่งจำนวน 153 คน
224 คน และ 173 คนตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมี 550 คน ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัว-
อย่าง ได้แก่ เพศ ระดับชั้นเรียน อาชีพของบิดามารดา รายได้ของครอบครัว แสดงใน
ตาราง 1 ต่อไปนี้ คือ

ตาราง 1 ข้อมูลส่วนหัวของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูล	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
1. บ้านเลข		
- เพศชาย	271	49.3
- เพศหญิง	279	50.7
รวม	550	100.0
2. ระดับชั้นเรียน		
- เรียนอยู่ชั้น ป.2	19	3.5
- เรียนอยู่ชั้น ป.4	107	19.5
- เรียนอยู่ชั้น ป.6	117	21.3
- เรียนอยู่ชั้น ม.2	118	21.5
- เรียนอยู่ชั้น ม.4	86	15.6
- เรียนอยู่ชั้น ม.6	103	18.7
รวม	550	100.0
3. อาชีพของบิดา		
- อาชีพวิชาชีพ	249	45.3
- อาชีพค้าขาย	93	16.9
- อาชีพบริการ	38	6.9
- อาชีพแรงงานชั้นสูง	74	13.5
- อาชีพแรงงานชั้นต่ำ	30	5.5
- ไม่มีอาชีพ	10	1.5
- ไม่ตอบ	56	10.2
รวม	550	100.0
4. อาชีพของมารดา		
- อาชีพวิชาชีพ	157	28.5
- อาชีพค้าขาย	84	15.3

ข้อมูล	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
- อาชีพบริการ	42	7.6
- อาชีพแรงงานชั้นสูง	22	4.0
- อาชีพแรงงานชั้นต่ำ	45	8.2
- ไม่ได้ทำงานเป็นแม่บ้านดูแลครอบครัว	150	27.3
- ไม่ตอบ	50	9.1
รวม	550	100.0
5. รายได้ของครอบครัว		
- ต่ำกว่า 3,000 บาท	70	12.7
- ระหว่าง 3,001-8,000 บาท	214	38.9
- สูงกว่า 8,001 บาทขึ้นไป	258	46.9
- ไม่ตอบ	8	1.5
รวม	550	100.0

ตามข้อมูลพื้นฐานในการาง 1 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างมีทั้งเพศชายและหญิง
จำนวนเท่า ๆ กัน ส่วนในถิ่นชั้นเรียนแล้ว ยกเว้นในชั้นประถมปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง
จะมีจำนวนเท่า ๆ กัน ในถิ่นอาชีพของบิดาและมารดานั้น ถิ่นบิดาส่วนมากมีบิดาประกอบ
อาชีพถิ่นวิชาชีพมากที่สุด รองลงมาคือ ถิ่นชายและอาชีพแรงงานชั้นสูง ถิ่นมารดานั้น ที่มี
มากที่สุด คือ มีอาชีพถิ่นวิชาชีพ หรือไม่ได้ทำงานดูแลบ้านและครอบครัว รองลงไปคือ
อาชีพค้าขาย สำหรับรายได้ของครอบครัวนั้น ที่มากที่สุดคือ มีรายได้ตั้งแต่ 8,001 บาท
ขึ้นไป กับที่มีรายได้ระหว่าง 3,001-8,000 บาท สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีพื้นฐานที่ค่อนข้าง
ใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในถิ่นสภาพของครอบครัว ซึ่งจะมาจากครอบครัว
ที่มีสถานภาพเศรษฐกิจ-สังคม ในระดับกลางค่อนข้างสูงเป็นส่วนมาก

สำหรับรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูที่ได้รับ เป็นไปดังตาราง 2 ต่อไปนี้

ตาราง 2 รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูที่ได้รับ

การอบรมเลี้ยงดู	$\bar{X}$	S.D.
1. แบบรักสนับสนุน	36.1	6.28
2. แบบใช้เหตุผล	32.9	5.68
3. แบบเข้มงวดกวดขัน	23.2	6.90

จากตารางที่ 2 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 3 รูปแบบใกล้เคียงกัน แต่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผล มากกว่าแบบอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด

ส่วนระดับความสามารถในการแก้ปัญหา นั้น เป็นไปตามตาราง 3 ต่อไปนี้ คือ

ตาราง 3 คะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการแก้ปัญหา แยกตามเพศ และระดับชั้นเรียน

ความสามารถทางการแก้ปัญหา	$\bar{X}$	S.D.
1. เพศ		
- ชาย	21.5	1.84
- หญิง	22.1	2.72
2. ระดับชั้นเรียน		
- ป.2	20.5	1.42
- ป.4	21.1	1.70
- ป.6	21.7	1.73
- ม.2	22.5	2.71
- ม.4	21.9	2.23
- ม.6	22.2	2.95

จากการวางที่ 3 แสดงว่านักเรียนเพศชายและหญิงมีคะแนนความสามารถทางการแก้ปัญหาในระดับใกล้เคียงกัน และโดยภาพรวมแล้วนักเรียนหญิงมีคะแนนความสามารถทางการแก้ปัญหาสูงกว่าเพศชายเล็กน้อย ส่วนในด้านระดับชั้นเรียนนั้น นักเรียนแต่ละชั้นจะมีคะแนนความสามารถทางการแก้ปัญหาใกล้เคียงกัน ยกเว้นในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เท่านั้น ที่มีคะแนนอันนี้ต่ำกว่าในระดับชั้นเรียนอื่น ๆ ส่วนนักเรียนในชั้นมัธยมนั้นจะมีคะแนนความสามารถทางการแก้ปัญหาสูงกว่านักเรียนระดับประถม และโดยภาพรวมแล้วในกลุ่มตัวอย่างนี้ นักเรียนระดับมัธยมจะมีคะแนนความสามารถทางการแก้ปัญหาสูงกว่านักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

ตอนที่ 2 : การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

ตามสมมติฐานข้อ 1 ที่ว่า "เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูทางรูปแบบกัน มีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาค้างกัน โดยเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนจะมีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาค้างกว่าเด็กกลุ่มอื่น ๆ" ผลของการทดสอบสมมติฐาน เป็นไปตามตาราง 4 ต่อไปนี้

ตาราง 4 การอบรมเลี้ยงดูกับระดับความสามารถในการแก้ปัญหา

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	3	17.0865	5.6955	1.0045
ภายในกลุ่ม	502	2846.3048	5.6699	
รวม	505	2863.3913	5.6699	

(นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05)

ผลจากการวางแสดงว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูทางประเภทกัน มิได้ส่งผลต่อระดับความสามารถในการแก้ปัญหา

สมมติฐานข้อ 2 ที่ว่า "เด็กที่มีชั้นเรียนต่างกัน มีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาค้างกัน โดยเด็กที่เรียนอยู่ในชั้นสูงกว่ามีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาค้างกว่าเด็กที่อยู่ในชั้นต่ำกว่า" ผลของการทดสอบสมมติฐานเป็นไปตามตาราง 5 ต่อไปนี้คือ

ตาราง 5 ระดับชั้นเรียนกับระดับความสามารถในการแก้ปัญหา

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	5	161.7590	32.3518	6.1134 *
ภายในกลุ่ม	544	2878.8156	5.2919	
รวม	549	3040.5745	-	-

(นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05)

ผลจากการวางแสดงว่ามีความแตกต่างของคะแนนความสามารถทางการแก้ปัญหาของเด็กที่มีชั้นเรียนต่างกัน เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบต่อไปด้วยการเปรียบเทียบ โดยวิธีของ เชฟเฟ่ (Schaffe) พบความแตกต่างของคะแนนความสามารถทางการแก้ปัญหของเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงตาราง 6 ต่อไปนี้

ตาราง 6 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาคำระดับชั้นเรียน

ระดับชั้นเรียน	$\bar{X}$	X_1 20.52	X_2 21.14	X_3 21.71	X_4 21.91	X_5 22.22	X_6 22.55
ป.2	20.52	-	0.61	1.19	1.39	1.69	2.02*
ป.4	21.14		-	0.57	0.77	1.08*	1.41*
ป.6	21.71			-	0.20	0.50	0.83
ม.2	21.91				-	0.30	0.63
ม.4	22.22					-	0.32
ม.6	22.55						-

(นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05)

จากการวาง 6 จะเห็นได้ว่า เด็กในชั้นเรียนสูงกว่ามีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่า เพราะฉะนั้น ข้อมูลที่ได้จึงสนับสนุนสมมติฐานที่ว่า คือ เด็กที่มีชั้นเรียนต่างกันจะมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาต่างกัน และเด็กที่เรียนอยู่ในชั้นเรียนที่สูงกว่าจะมีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่า

สมมติฐานข้อ 3 ที่ว่า "เด็กที่ครอบครัวยุติการทางเศรษฐกิจ-สังคมต่างกัน ได้แก่ รายได้ของครอบครัวและอาชีพของบิดามารดาต่างกัน จะมีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาต่างกัน โดยเด็กที่ครอบครัวยุติการทางเศรษฐกิจ-สังคมสูงกว่าและบิดามารดาอาชีพสูงกว่า มีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กที่ครอบครัวยุติการทางเศรษฐกิจ-สังคมต่ำกว่าที่ต่ำกว่า" ผลของการทดสอบสมมติฐานเป็นไปตามตาราง 7, 8, 9 ต่อไปนี้

ตาราง 7 ระดับรายได้ของครอบครัวกับความสามารถในการแก้ปัญหา

ระดับรายได้	$\bar{X}$	S.D.
ต่ำกว่า 3,000 บาท	22.0	2.6
ระหว่าง 3,001-8,000 บาท	22.1	2.3
สูงกว่า 8,001 บาท	21.6	2.1

จากข้อมูลข้างต้น ไม่พบความแตกต่างของรายได้ของครอบครัวกับคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหา

ตาราง 8 อาชีพของบิดากับความสามารถในการแก้ปัญหา

ประเภทของอาชีพ	$\bar{X}$	S.D.
วิชาชีพ	21.9	2.39
ค้าขาย	22.2	2.48
บริการ	21.2	1.65
ผู้ใช้แรงงานชั้นสูง	21.7	2.05
ผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ	21.7	2.37

จากข้อมูลทั้งตาราง 8 ไม่พบความแตกต่างของอาชีพของนิสิตกับคะแนนความ
สามารถในการแก้ปัญหา

ตาราง 9 อาชีพของมารดากับความสามารถในการแก้ปัญหา

ประเภทของอาชีพ	$\bar{X}$	S.D.
วิชาชีพ	21.7	2.00
ค้าขาย	21.9	2.80
บริการ	21.6	2.10
ผู้ใช้แรงงานชั้นสูง	22.1	2.40
ผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ	22.1	3.10

จากข้อมูลข้างต้น ไม่พบความแตกต่างของอาชีพของมารดากับคะแนนความ
สามารถในการแก้ปัญหา

สรุปรวมได้ว่า ทัวแปรด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว ได้แก่
รายได้ของครอบครัว และอาชีพของบิดาและมารดาไม่มีผลต่อคะแนนความสามารถในการแก้
หาของกลุ่มผู้ตอบ เพราะฉะนั้น ข้อมูลที่ได้ในตาราง 7, 8, 9 จึงไม่นับสนับสนุนสมมติฐาน
3 ที่ได้วางไว้ของการวิจัยครั้งนี้

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชนไทย ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 7-18 ปี และเป็นนักเรียนที่เรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูกับความสามารถในการแก้ปัญหา และศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เพศ ระดับชั้นเรียน ระดับรายได้ของครอบครัวและอาชีพของบิดามารดา

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กและเยาวชนที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ไปจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียน 3 แห่งในเขตกรุงเทพมหานคร มีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 550 คน

สำหรับวิธีการเก็บข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบบวัดดังกล่าวนี้ เป็นแบบสอบถามเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ตอบเกี่ยวกับรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูที่ได้รับ และระดับความสามารถทางการแก้ปัญหาที่มีอยู่ นอกจากนี้แล้วยังให้กลุ่มตัวอย่างตอบเกี่ยวกับระดับรายได้ของครอบครัวและอาชีพของบิดามารดากด้วย

ในด้านการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ได้ใช้ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าคะแนนคิดเป็นร้อยละ และวิธีการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance) และการใช้การทดสอบความแตกต่างด้วยวิธีทดสอบของ เชฟเฟ่ (Schaffe)

ผลของการวิจัย พบว่า ในด้านข้อมูลส่วนตัวนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวอยู่ในระดับสูง กล่าวคือ ครอบครัวมีรายได้ในระดับรายได้ที่มีจำนวนมากที่สุด รองลงไปก็คือ ครอบครัวมีรายได้ปานกลาง ครอบครัวมีรายได้นั้นมีจำนวนน้อยที่สุด ในด้านอาชีพของบิดานั้น ที่มากที่สุด คือ อาชีพด้านวิชาชีพ รองลงมาคือ ค้าขาย และแรงงานชั้นสูง นอกจากนั้นเป็นอาชีพบริการ และแรงงานชั้นต่ำ ส่วนอาชีพของมารดานั้น ที่มากที่สุด คือ อาชีพด้านวิชาชีพ รองลงมาคือ อาชีพแม่บ้าน ที่เหลือเป็นอาชีพค้าขาย แรงงานชั้นต่ำ

อาชีพด้านบริการในต้นรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนมากได้รับการ
อบรมเลี้ยงดูในรูปแบบใดก็ได้เหมือนกัน คือ แบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผล ซึ่งมีผู้ตอบมาก
ที่สุด ส่วนผู้ที่ตอบว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันนั้นมีน้อยที่สุด

สำหรับความแตกต่างในด้านระดับความสามารถในการแก้ปัญหา นั้นในงานวิจัย
พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับชั้นเรียนสูงกว่าจะมีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่า
กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับชั้นเรียนต่ำกว่า และพบความแตกต่างของระดับความสามารถในการแก้
หาของเด็กในระดับประถมด้วยกัน และในระหว่างเด็กในระดับประถมศึกษากับมัธยมศึกษา
ไปด้วย ยิ่งเด็กมีระดับชั้นเรียนต่ำกว่าเท่าไร ระดับความสามารถในการแก้ปัญหาก็จะต่าง
มากขึ้นเท่านั้น ส่วนตัวแปรหรือปัจจัยอื่น ๆ เช่น ระดับอาชีพของบิดามารดา และระดับ
รายได้ของครอบครัว พบว่า ไม่ได้มีผลต่อความแตกต่างด้านระดับความสามารถในการแก้
หาของกลุ่มตัวอย่าง

ปรายผล

ในส่วนของการอภิปรายผลนี้ จะอภิปรายไปตามสมมติฐานแต่ละข้อที่ได้วางไว้
ต่อไปนี้ คือ

1. ทว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน จะมีระดับความสามารถในการ
แก้ปัญหาต่างกัน ซึ่งในการวิจัยนี้ไม่พบผลตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ แม้ว่าจะพบว่า เด็กที่ได้รับ
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผล จะมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญห
สูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น แต่ก็ยังไม่ถึงระดับที่ยอมรับการสถิติได้ สาเหตุที่
เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเด็กส่วนมากที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน
และแบบใช้เหตุผลเป็นส่วนมาก มีจำนวนผู้ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น เช่น แบบเข้มงวด-
กวดขัน เป็นจำนวนน้อยก็เป็นได้ สาเหตุอีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างของงาน
วิจัยชิ้นนี้ มีช่วงอายุยาวตั้งแต่อายุ 7-18 ปี เพราะฉะนั้น จึงอาจเป็นไปได้ว่า พ่อแม่อาจต้อง
ให้การอบรมเลี้ยงดูรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัยของเด็กก็เป็นได้ และอาจใช้รูปแบบ
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลมากกว่าแบบอื่น ๆ ซึ่งมีนำเอาเหตุผลเหล่านี้
มาพิจารณากับระดับรายได้ของครอบครัวและอาชีพของพ่อแม่แล้ว น่าจะอธิบายได้ว่า บิดา
มารดาของเด็กในกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ ซึ่งอยู่ในฐานะทางเศรษฐกิจ-สังคม ระดับปานกลางและ

สูงเป็นส่วนมากนั้น ใช้รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของตน จึงเป็นผลให้เกิดในกลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีความสามารถในการแก้ปัญหาที่ใกล้เคียงกัน

ผลที่ได้รับข้างต้นนี้ ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เฉลิมพล กันสกุล (2521) ที่พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน จะมีความสามารถในการแก้ปัญหาต่างกัน และเด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมีความสามารถทางการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ อย่างไรก็ดี เมื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยชิ้นนี้กับผลของงานวิจัยชิ้นอื่น ๆ ในประเทศไทย ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูแล้ว อาจสรุปได้ว่า รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อระดับความสามารถต่างกันต่าง ๆ ของบุคคล เฉพาะฉะนั้น การเลือกรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูเพื่อเสริมสร้างความสามารถอันใดอันหนึ่งหรือหลายอัน จึงเป็นสิ่งจำเป็น และในเรื่องของความสามารถทางการแก้ปัญหาแล้ว รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู ได้แก่ แบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผล น่าจะเป็นแบบที่ให้ความสำคัญและใช้ร่วมกับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ ให้มากที่สุด

2. ทว่า เด็กที่มีระดับชั้นเรียนต่างกันจะมีระดับความสามารถทางการแก้ปัญหาต่างกัน ผลของการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานข้อนี้ กล่าวคือ ได้พบว่า โดยภาพรวมแล้วเด็กในระดับมัธยมศึกษามีคะแนนความสามารถทางการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กในระดับประถมศึกษา ส่วนในรายละเอียดแล้ว เด็กที่เรียนอยู่ในระดับชั้นสูงสุด คือ ระดับมัธยมปีที่ 6 จะมีคะแนนความสามารถทางงานแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กในระดับประถมกันอย่างเห็นได้ชัด ผลที่ได้รับนี้สอดคล้องกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่ว่า พัฒนาการด้านสติปัญญา บุคคล และทฤษฎีด้านกระบวนการเรียนรู้ ที่อธิบายว่า ความสามารถในการเรียนรู้ของบุคคล จะเป็นไปตามขั้นก่อนจากลำดับขั้นที่ต่ำกว่าไปสู่ลำดับขั้นที่สูงกว่า บุคคลที่มีอายุมากกว่า จะมีความพร้อมด้านสติปัญญาและประสบการณ์มากกว่า ซึ่งทำให้สามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า ซึ่งข้อความประการหลังนี้อยู่ในแนวการอธิบายในด้านการบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหา (Gagne, 1972) ทว่าการแก้ปัญหาเป็นการเรียนรู้ที่อยู่ในขั้นสูงสุด ซึ่งบุคคลจะนำฐานความรู้เดิม ซึ่งอาจเป็นประสบการณ์เดิมในเรื่องนั้นหรือในเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยในการตัดสินใจแก้ปัญหา เพราะฉะนั้น บุคคลที่มีอายุหรือระดับการศึกษาสูงกว่าจึงมักสามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่าบุคคลที่มีอายุหรือ

ระกับการศึกษาต่ำกว่า เมื่อเปรียบเทียบผลของการวิจัยขั้นนี้กับของการวิจัยขั้นอื่น เช่น งานของ เอลิมพล ทันสกุล ก็กล่าวแล้วข้างต้น ก็พบผลสอดคล้องกัน กล่าวคือ เด็กที่มีอายุมากกว่าจะมีระดับความสามารถทางการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า เพราะฉะนั้น ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในเรื่องความสามารถทางการแก้ปัญหาจึงสามารถช่วยอธิบายถึงความแตกต่างของระดับความสามารถทางการแก้ปัญหาในตัวบุคคลด้วย

3. ทว่า เด็กที่มีครอบครัวมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน จะมีระดับความสามารถทางการแก้ปัญหาต่างกัน ปัจจัยด้านแรกที่พิจารณา คือ อาชีพของบิดาและมารดา ซึ่งไม่พบโดยตรงในงานวิจัยขั้นนี้ว่า ความแตกต่างของอาชีพของบิดาและมารดามีผลต่อระดับความสามารถทางการแก้ปัญหา ในด้านอาชีพของบิดานั้นกลุ่มตัวอย่างที่มีบิดาประกอบอาชีพต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น อาชีพด้านวิชาชีพ ค้าขาย บริการหรือใช้แรงงาน มีคะแนนความสามารถทางการแก้ปัญหาอยู่ในระดับใกล้เคียงกันเช่นเดียวกับอาชีพของมารดา ซึ่งได้พบผลเช่นเดียวกับอาชีพของบิดา กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มารดาประกอบอาชีพต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นอาชีพด้านวิชาชีพ ค้าขาย บริการหรือผู้ใช้แรงงาน มีคะแนนความสามารถทางการแก้ปัญหาก็ใกล้เคียงกัน ผลของการวิจัยนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยขั้นอื่น ๆ ที่ได้มีผู้ทำในประเทศไทย เช่น งานของ เอลิมพล ทันสกุล (2521) ที่ได้พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มีบิดามารดามีอาชีพค้าขายและรับราชการมีระดับความสามารถทางการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กที่มีบิดามารดามีอาชีพรับจ้าง หรือในงานวิจัยขั้นอื่น ๆ ที่มักพบว่าอาชีพของบิดามารดาที่ต่างกันจะส่งผลต่อความสามารถที่ต่างกัน ของเด็กด้วย สาเหตุที่ทำให้ผลการวิจัยในข้อนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ ส่วนหนึ่งได้อธิบายไว้ข้างหน้าแล้ว อาจเนื่องมาจาก งานวิจัยขั้นนี้เปรียบเทียบความสามารถทางการแก้ปัญหของเด็กในหลายกลุ่มอายุ มิได้ใช้กลุ่มอายุเดียวเหมือนงานวิจัยขั้นอื่น ๆ นอกจากนั้นแล้ว เด็กในกลุ่มตัวอย่างยังมีสถานภาพเชิงเศรษฐกิจ-สังคมที่คล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะด้านอาชีพของบิดามารดานั้น จะมีอาชีพด้านวิชาชีพมากที่สุด ด้วยความคล้ายคลึงทางสถานภาพเชิงเศรษฐกิจและสังคมที่มีดังกล่าว อาจเป็นผลให้ปัจจัยในเชิงสถานภาพทางครอบครัวไม่มีอิทธิพลต่อระดับความสามารถทางการแก้ปัญหา ถึงปรากฏในงานวิจัยขั้นนี้

ส่วนระดับรายได้ของครอบครัวนั้น การวิจัยครั้งนี้พบว่า ระดับรายได้ของครอบครัวได้ส่งผลต่อระดับความสามารถทางการแก้ปัญหา เด็กในกลุ่มตัวอย่างที่ครอบครัวมีระดับรายได้สูงหรือต่ำ จะมีคะแนนความสามารถทางการแก้ปัญหาก็ใกล้เคียงกัน สาเหตุส่วนหนึ่งถึงที่ได้อธิบาย

ไว้ข้างหน้า คืออาจมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนมากมาจากครอบครัวที่มีระดับรายได้ปานกลางและสูง มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งอยู่ในส่วนของระดับรายได้ของครอบครัวนี้ ไม่สอดคล้องกับผลของงานวิจัยชิ้นอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยของ เฉลิมพล กันสกุล ที่ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบระดับความสามารถทางการแก้ปัญหาของเด็กระดับก่อนวัยเรียน ถึงกล่าวแล้วข้างต้น และได้พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มาจากครอบครัวที่สถานภาพเชิงเศรษฐกิจสูง มีระดับความสามารถทางการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพเชิงเศรษฐกิจต่ำ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้ ถึงแม้ว่าจะยังมีการยอมรับว่าปัจจัยเชิงเศรษฐกิจของครอบครัวจะมีผลต่อลักษณะต่าง ๆ ของบุคคล แต่ก็มีการยอมรับอีกเช่นกันว่า ในปัจจุบันสถานภาพเชิงเศรษฐกิจของครอบครัว เช่น รายได้ของครอบครัว เป็นกัน มิได้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดในการทำนายพฤติกรรมของบุคคล ทั้งนี้เนื่องจากสภาพของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงการเคลื่อนไหวอยู่เสมอ เป็นผลให้ระดับครอบครัวสามารถเปลี่ยนแปลงไป ได้ตลอดเวลา ผลดังกล่าวนี้จะพบในงานวิจัยหลายชิ้นในประเทศไทยในระยะหลังนี้ ดังเช่นในงานวิจัยของ เขียวทิ วิบูลย์ศรี (2529) เป็นกัน ที่พบว่า ตัวแปรด้านระดับรายได้ของครอบครัวมิได้ส่งผลต่อระดับความสามารถในการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลของเด็ก และเหตุผลนี้อาจนำมาอธิบายผลของการวิจัยครั้งนี้ได้เช่นกัน

สรุปแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ในการพิจารณาเปรียบเทียบระดับความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชนนั้น ระดับสติปัญญาของเด็กที่เป็นไปคามระดับอายุและชั้นเรียน น่าจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด และน่าจะเป็นไปตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ที่กล่าวว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นระดับการใช้สติปัญญาขั้นสูงที่ก่ออาศัยทักษะและประสบการณ์เชิงแบบฐานอันสำคัญ เพราะฉะนั้น เด็กที่มีระดับอายุสูงกว่าย่อมมีความพร้อมในการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า ปัจจัยอีกด้านหนึ่งซึ่งควรนำมาพิจารณาคือ รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งในที่นี้มีแนวโน้มว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมาก จะมีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ เพราะฉะนั้น ในที่นี้จึงควรคำนึงถึงการพัฒนาระดับความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กในแต่ละช่วงอายุมากกว่าการเร่งการพัฒนาความสามารถส่วนนี้ในเด็ก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

ในการนำเอาผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ไปปฏิบัตินั้น ควรคำนึงถึงข้ออภิปรายที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น กล่าวคือ ในประการแรก ควรส่งเสริมพัฒนาการด้านความสามารถทางการแก้ปัญหาในวัยเด็กแต่ละวัย โดยให้คำนึงถึงช่วงวัยของเด็กเป็นเกณฑ์สำคัญ ในประการที่สองนั้น ควรหาทางส่งเสริมสภาพแวดล้อมทั้งด้านครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เพื่อช่วยในการพัฒนาความสามารถทางการแก้ปัญหาในวัยเด็กแต่ละช่วงวัย

ในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กนั้น ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน สามารถปฏิบัติได้ดังนี้ คือ

1. ครอบครัวควรใช้รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล หมายถึง การใช้การอบรมเลี้ยงดูด้วยการให้ความรักให้กำลังใจ สนับสนุนให้มีการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ รวมทั้งการปฏิบัติตนอย่างมีหลักเกณฑ์และเป็นเหตุเป็นผลของนิคามารคา และยังรวมไปถึงการเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรของนิคามารคาด้วย
2. โรงเรียน ควรสร้างสภาพแวดล้อมในเชิงบวก ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีการพัฒนาทั้งด้านสติปัญญาและจิตใจ รวมไปถึงการใช้วิธีการสอนที่สร้างเสริมความสามารถทางการแก้ปัญหาในวัยเด็กแต่ละวัยด้วย ครูควรให้ความสำคัญของการพัฒนาความสามารถในวัยเด็ก นอกจากนั้นแล้ว ครูยังควรนำเอาการปฏิบัติในด้านการให้ความรักและให้กำลังใจและการใช้เหตุใช้ผลเป็นเกณฑ์สำคัญในการปฏิบัติต่อเด็กด้วย
3. ชุมชน ควรสร้างสภาพแวดล้อมที่ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาให้แก่เด็ก ที่สำคัญที่สุดน่าจะเป็นการสร้างตัวของผู้มีเหตุมีผล และการสร้างค่านิยมของการมีเหตุมีผลและถ่ายทอดค่านิยมนี้แก่เด็ก ซึ่งจะเป็นลักษณะพื้นฐานของบุคลิกภาพที่สำคัญ ที่จะช่วยให้เด็กได้พัฒนาความสามารถทางการแก้ปัญหาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งต่อไปนั้น มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ คือ

1. ควรมีการศึกษาเรื่องรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูกับความสามารถทางการแก้ปัญหาต่อไป โดยเน้นการศึกษาเด็กในแต่ละกลุ่มอายุ เช่น ในกลุ่มเด็ก กลุ่มวัยรุ่นตอนต้น และวัยรุ่นตอนปลายและกลุ่มผู้ใหญ่ เป็นต้น เพื่อสรุปแบบ การอบรมเลี้ยงดูที่เอื้อต่อการพัฒนาความสามารถทางการแก้ปัญหา
2. ควรมีการศึกษาเรื่องนี้ต่อไป โดยเลือกศึกษาจากตัวแปรที่น่าจะเกี่ยวข้อง ซึ่งไม่ได้มีการศึกษามาก่อน เช่น ระดับสติปัญญา ระดับความคิดอย่างเป็น เหตุเป็นผล รวมไปถึงระดับความรู้ความเข้าใจในระเบียบกฎเกณฑ์ของ สังคม และความสามารถในการปฏิบัติสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษาเรื่องนี้ต่อไป โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในสภาพแวดล้อม ที่ต่างกัน เช่น อาศัยอยู่ชุมชนประเภทต่าง ๆ เช่น เมือง ชนบท เป็นต้น และควรมีศึกษาสภาพแวดล้อมในครอบครัวและชุมชนกับความสามารถในการ แก้ปัญหา เป็นต้น
4. ควรมีการศึกษาในเรื่องความสามารถทางการแก้ปัญหาต่อไป โดยใช้กลุ่ม ตัวอย่างหลายกลุ่มอายุ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยร่วมที่มีส่วนสัมพันธ์กับความสามารถ นี้
5. ควรมีการศึกษาเพื่อสร้างเครื่องมือวัดระดับความสามารถทางการแก้ปัญหา ที่มีคุณภาพและใช้เป็น เครื่องมือวัดความสามารถส่วนนี้ของเด็กไทยได้

บรรณานุกรม

ศึกษาธิการ, กระทรวง หลักสูตรมัธยมศึกษาพหุศักราช 2521 จงเจริญการพิมพ์
2520

การศึกษานอกโรงเรียน กรม กระทรวงศึกษาธิการ วิวัฒนาการทางการศึกษานอกโรงเรียน
ของไทย เอกสารเผยแพร่ ลำดับที่ 3/2525 อัครโรเนียว

เฉลิมพล กันสกุล พัฒนาการทางสติปัญญาและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของเด็กก่อนวัยเรียน
ปริญญาณพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2521

ทองเกื้อน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจิณิก จริยธรรมของเยาวชนไทย รายงาน
การวิจัยฉบับที่ 21 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ 2520

ทองเกื้อน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจิณิก ความสัมพันธ์ในครอบครัวกับสุขภาพ
จิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่น รายงานการวิจัยฉบับที่ 26 สถาบันวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ 2524

ถัน แพเพชร การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูเด็กกับความคิดสร้างสรรค์
และความเกรงใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขต 3 ปริญญาณพนธ์
กศม. วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร 2517

นงนุช วรชนวหะ ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ กับผล
สัมฤทธิ์ทางการเรียน ปริญญาณพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร 2514

เพ็ญแข ประจวบจิณิก พื้นฐานทางสังคมวิทยาและเศรษฐศาสตร์ของการศึกษา โรงพิมพ์
เอกลักษณ์กิจ 2533

พิสมัย วิมลย์สวัสดิ์ การศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับความทัศนคติของ
เด็กที่กระทำผิดและเด็กที่ไม่กระทำผิด ปริญญาโท ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหา-
วิทยาลัย 2510

มาลา วิภูวนนท์ ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์ แบบการรับรู้และการเลี้ยงดู
ลูกในด้านการฝึกให้พึ่งตนเอง กับการในการยับยั้งการพึ่งตนเอง เปรียบเทียบ
เด็กในนครหลวงกับเด็กในต่างจังหวัดในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปริญญาโท
กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร 2515

เยาวภา วิบูลย์ศรี อิทธิพลของสภาพแวดล้อมและภูมิหลังของเด็กที่มีต่อการพัฒนาความคิด
เชิงเหตุผลในเด็กไทย รายงานการวิจัยเชิงวิเคราะห์ กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย 2529

วินิจ เกตุขำ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่กับความคิดสร้าง
สรรค์ ความเป็นผู้นำและความวิตกกังวลของนักเรียนชั้น ม.ศ.3 ในจังหวัดสุโขทัย
ปริญญาโท กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร 2515

วีระพล สุวรรณอนันต์ กระบวนการแก้ปัญหา โรงพิมพ์อักษรพัฒนา 2524

วรรณงาม รุ่งพิสุทธิพงษ์ ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับสติปัญญา ปริญญาโท
กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร 2522

วรรณทิ วรรณศิลป์ ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียนของนักเรียนชั้น ม.ศ.2 วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2522

ศิริพร หลิมศิริวงศ์ ปัญหาทางครอบครัวที่ทำให้เด็กต้องมาอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครอง
เด็กกลาง ปริญญาโท กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2511

Balwin, A.L. "Socialization and parent-child relationship"

Child Development, Vol. 19 : September 1948

Becker, W.C. Consequences of different kinds of parental discipline in M.L. Hoffman and L.W. Hoffman (eds.)
Review of Child Development Research. New York : Connecticut Printers, Inc. 1964.

Burton, R.V. Generality of honesty reconsider. Psychological Review. 1963, 70, 481-499.

Elkin, F. The child and society : The process of socialization. New York : Random House, 1960.

Gagne, R.M. The conditions of learning. New York : Holt & Rinehart and Winston, 1972.

Guilford, J.P. Educational psychology. New York : John Wiley and Sons, 1951.

Guilford, J.P. Psychometric methods. New York : McGraw Hild Book Company, 1964.

Horn, J.L., & Cattell, R.B. Age differences in fluid and crystallized intelligence. Acta Psychologica, 1967, 26, 107-129.

Inkeles, A., & Smith, D.H. Becoming modern. London : Heineman Education Books, 1974.

Lerner, D. The passing of traditional society modernization the middle east. New York : The Free Press, 1964.

Mark, J.L. and others. Teaching elementary schools mathematics

for understanding. New York : McGraw-Hill, 1965.

McClelland, D. The achieving society. New York : Free Press,
1965.

Mead, G.H. Mind, self and society. Chicago, University of Chicago
Press, 1934.

Mussen, P.H. The psychological development of the child.
New Jersey : Prentice-Hall, 1963.

Parsons, T. Structure and process in modern society. New York :
Free Press, 1960.

Piaget, J. The origins of intelligence in children. New York :
W.W. Norton, 1962.

Piaget, J. Cognitive Development in children. Ithaca : Cornell
University Press, 1964.

Thorndike, E.L. Adult learning. New York : Macmillan, 1928.

Sear, R.R., Maccoby, E.E., & Levin, H. Patterns of child rearing.
Illinois, Row, Peterson Inc., 1957.

Kay, W. Moral development. London : George Allen and Unwin Ltd,
1970.

Walters, R.H. & Parke, R.D. The influence of punishment and related
disciplinary techniques on the social behavior of children :
theory and empirical findings. in B.A. Maher (ed.) Progress
in experimental personality research. Vo. 4, New York : 1976

Academic Press, 1967.

Weir, J.J. Problem-Solving in everyday problem. Science Teacher.

41, April 1974 : 16-18.

ภาคนวนก

แบบสอบถาม

เรื่อง การอบรมเลี้ยงดูกับการแก้ปัญหา

แบบสอบถาม
เรื่อง การยอมรับเลี้ยงดูกับการแก้ปัญหา

คำแนะนำในการตอบ

แบบสอบถามนี้มีอยู่ด้วยกัน 3 ตอน ให้นักเรียนอ่านคำชี้แจงแต่ละตอน แล้วพยายามตอบตามความเป็นจริงของนักเรียนให้ครบทุกข้อ คำตอบของนักเรียนไม่มีถูกหรือผิดกันั้น จึงขอให้นักเรียนตอบตามความคิดเห็นของนักเรียน และตามความเป็นจริงมากที่สุด

ตอนที่ 1

คำชี้แจง โปรดเติมคำหรือสัญลักษณ์ (/) ลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริง

ชื่อ - นามสกุล..... ชาย หญิง
โรงเรียน.....ชั้น.....
อาชีพบิดา.....ทำงานหน้าที่.....
อาชีพมารดา.....ทำงานหน้าที่.....
รายได้ทั้งหมดของครอบครัวประมาณเดือนละ

☐ น้อยกว่า 3,000 บาท

☐ ระหว่าง 3,001 - 8,000 บาท

☐ 8,001 บาทขึ้นไป

รายได้จำนวนนี้ใช้เลี้ยงคนในครอบครัวทั้งหมด..... คน

ตอนที่ 2

คำชี้แจง ขอให้ให้นักเรียนนึกถึงเฉพาะผู้ทอบรมเลี้ยงดูนักเรียนมากที่สุด ซึ่งอาจจะ
เป็นพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ เป็นต้น ขอให้อ่านทีละข้อ แล้วคิดว่าข้อความนั้นกล่าวถึงความเป็นจริง
ตรงกับที่นักเรียนได้รับการปฏิบัติจากผู้ใหญ่นั้นมากน้อยเพียงใดหรือไม่จริงเลย แล้วเลือกชึก / ที่
คำตอบเพียง 1 แห่งจากที่ให้ไว้ 6 คำตอบ

ข้อที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่ จริง	ไม่จริง เลย
1.	ฉันสามารถเข้าไปหาพ่อแม่ของฉัน ได้ตลอดเวลา เมื่อฉันต้องการ						
2.	พ่อแม่ของฉันจะให้คำปรึกษาแก่ฉัน ทุกครั้งเมื่อฉันมีปัญหา						
3.	เมื่อฉันมีความทุกข์ พ่อแม่ของฉันจะ ปลอบโยนให้ฉันมีความสบายใจ						
4.	พ่อแม่มักถามความเห็นของฉันเสมอ ในเรื่องต่าง ๆ						
5.	พ่อแม่มักทำตามความคิดเห็นของฉัน เสมอ						
6.	พ่อแม่ให้ความสำคัญแก่ฉันเสมอ						
7.	เมื่อฉันต้องทำงานชิ้นสำคัญพ่อแม่จะ พูดให้กำลังใจแก่ฉันเสมอ						
8.	พ่อแม่กับฉันจะทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเสมอ						
9.	พ่อแม่มักชี้แจงเหตุผลให้ฉันเข้าใจ ก่อนที่จะสั่งให้ฉันทำอะไร						
10.	พ่อแม่จะอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ แก่ฉันเสมอในทุกโอกาสที่มี						

ข้อที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่ จริง	ไม่จริง เลย
11.	พ่อแม่ของฉันเป็นคนหนักแน่นนอกทน และไม่แสดงความโกรธให้ฉันเห็น บ่อย ๆ						
12.	เมื่อฉันทำผิด พ่อแม่ของฉันทำโทษ ฉันอย่างสมเหตุสมผลเสมอ						
13.	เมื่อฉันทำผิด พ่อแม่มักทำโทษด้วยการ ให้ชดใช้ความผิดนั้นแทนการ ลงโทษให้เจ็บตัวเสมอ						
14.	เมื่อฉันทำความผิด ฉันสามารถ บอกได้ว่า พ่อแม่จะลงโทษฉัน อย่างไร						
15.	พ่อแม่ของฉันชมเชยฉันเสมอ เมื่อ ฉันทำสิ่งใดอย่างมีเหตุผล						
16.	พ่อแม่จะลงโทษฉันหากฉันทำสิ่งใด อย่างไร้เหตุผล แม้ว่าสิ่งนั้นจะเกิด ผลดีก็ตาม.....						
17.	พ่อแม่ของฉันไม่เคยรับฟังฉันเลย						
18.	พ่อแม่ของฉันไม่ชอบให้ฉันแสดง ความคิดเห็นหรือโต้แย้ง						
19.	พ่อแม่ของฉันชอบให้ฉันปฏิบัติตาม คำสั่ง						
20.	หากฉันไม่ปฏิบัติตามคำสั่งพ่อแม่จะ ทำโทษด้วยการเพิกเฉยหรือกล่าว อย่างมาก						

ข้อที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่ จริง	ไม่จริง เลย
21.	พ่อแม่มักพูดเสมอว่าเป็นเด็กควร ต้องทำความดีใหญ่ๆ						
22.	พ่อแม่ของฉันอารมณ์เสียและพาล ทำโทษฉันบ่อย ๆ						
23.	พ่อแม่ฉันไม่เคยให้ฉันมีส่วนร่วมใน การแสดงความคิดเห็นเลย						
24.	ฉันไม่เคยได้ร่วมทำกิจกรรม ต่าง ๆ กับพ่อแม่ของฉันเลย						

ตอนที่ 3

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านคำถามให้เข้าใจก่อนตอบ พยายามตอบคำถามให้ครบ
ทุกข้อ และบอกเหตุผลด้วยว่าเพราะอะไรจึงทำเช่นนั้น

ข้อคำถาม	บันทึกของผู้วิจัย
1. ในช่วงโมงคณิตศาสตร์ ครูสั่งให้นักเรียนทุกคนนำการบ้านมาส่ง แก่ <u>ชูชัย</u> ลิ้มนำมาจากบ้าน ถ้านักเรียนเป็น <u>ชูชัย</u> จะแก้ปัญหานี้ อย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น	
2. <u>มาลินี</u> สัญญากับเพื่อนว่าจะนำขนมมาให้ แก่ลิ้มนำมา ถ้านักเรียน เป็นมาลินีจะแก้ปัญหานี้อย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น	

ข้อคำถาม	บันทึกของผู้วิจัย
3. สมเกียรติกับเพื่อนกำลังเล่นกันอยู่หน้าห้องเรียน บังเอิญเพื่อน เผลอไปปักแก้วน้ำของครูบนโต๊ะครูแตก ครูเข้าใจว่าสมเกียรติ เป็นคนทำ ถ้านักเรียนเป็นสมเกียรติจะแก้ปัญหานี้อย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น	
4. ขณะที่สมชายกำลังเดินกลับบ้าน ปรากฏว่ามีจักรยานคันหนึ่งแล่น มาชนอย่างแรง สมชายหล่นหัวเข่าแตกเลือดไหล ถ้านักเรียน เป็นสมชายจะแก้ปัญหานี้อย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น	
5. เมื่อถึงเวลาพักกลางวัน อู๋รีบไปซื้ออาหารเพราะหิวมากแต่พอ จะหยิบเงินให้แม่ค้าปรากฏว่าเงินได้หายไปแล้ว ถ้านักเรียน เป็นอู๋จะแก้ปัญหานี้อย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น	

ข้อความ	บันทึกของผู้วิจัย
6. คำนึงถึงขณะที่<u>อ้วน</u>นั่งดูโทรทัศน์อยู่คนเดียวในห้อง ปรากฏว่าไฟฟ้าดับ ชั่วขณะที่ใจมาก ถ้านักเรียนเป็นอ้วน จะแก้ปัญหาได้อย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น	
7. ในวันสอบ <u>สุวิทย์</u> รีบเดินทางมาสอบที่โรงเรียนให้ทันเวลาแต่รถเกิดเสียกลางทาง ถ้านักเรียนเป็นสุวิทย์จะแก้ปัญหานี้อย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น	
8. ในขณะที่<u>เพ็ญจันทร์</u>กำลังเดินเที่ยวกับผู้ปกครองในห้างสรรพสินค้า ซึ่งมีคนเดินกันขวักไขว่มากมาย ทำให้เพ็ญจันทร์เกิดพลัดหลงกับผู้ปกครอง ถ้านักเรียนเป็นเพ็ญจันทร์ จะแก้ปัญหานี้อย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น	

ข้อความ	บันทึกของผู้วิจัย
9. ปู้ กับป้อม เป็นพี่น้องกันชอบทะเลาะวิวาทกันเวลาไม่มีผู้ใหญ่ อยู่เสมอ ครั้งหนึ่งป้อมคว่ำไม้ไผ่จะเข้าทำร้ายพี่ปู้ ถ้านักเรียนเป็นพี่ป้อม จะแก้ปัญหาอย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น	
10. สมทรงกำลังเดินเล่นอยู่ในสนามหน้าโรงเรียน บังเอิญเห็น สุนัขบ้าหลงเข้ามาในโรงเรียน ถ้านักเรียนเป็นสมทรงจะแก้ ปัญหานี้อย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น	
11. สุกาได้รับปากกาจากน้าเป็นของขวัญวันเกิด ซึ่งสุกาก็ใจมาก แต่แม่ไม่อนุญาตให้ใช้ให้เก็บเอาไว้ก่อน และให้สุกาใช้ปากกา อันเก่า สุกาอยากใช้ปากกาอันใหม่มาก จึงรู้สึกกลุ้มใจมาก ถ้านักเรียนเป็นสุกาจะแก้ปัญหานี้อย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น	

ข้อความ	บันทึกของผู้วิจัย
12. <u>นิก</u>ทะเลาะกับน้องสาวในเรื่องแย่งของกันใช้เป็นประจำ และ แม่มักเข้าข้างน้องเสมอ นิกต้องยอมให้น้องเอาของไปบ่อยๆ นิกรู้สึกไม่สบายใจ ถ้านิกเรียนเป็นนิกจะแก้ปัญหานี้อย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น	
13. <u>วันดี</u> เอาเงินที่แม่ให้เป็นค่าขนมไปโรงเรียนไปซื้อหนังสือ การ์ตูนจนหมด จึงไม่มีเงินไปโรงเรียน จะบอกแม่อีกกลัวแม่ทุ แกก็อยากได้เงินไปโรงเรียน วันดีรู้สึกวุ่นใจมาก ถ้านิกเรียนเป็นวันดี จะแก้ปัญหานี้อย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น	
14. ในชั้นเรียนครูมักชมเชยสุเทพเพื่อนของนพเสมอ แต่ครูไม่เคย ชมเชยนพเลย <u>นพ</u>อยากให้ครูชมเชยอย่างสุเทพบ้างเหลือเกิน ถ้านิกเรียนเป็นนพจะแก้ปัญหานี้อย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น	

ข้อความ	บันทึกของผู้วิจัย
15. <u>ป้อม</u>ทะเลาะกับ<u>หนุ่ย</u>เลยโกรธกัน แต่ป้อมต้องการให้<u>หนุ่ย</u>ช่วยในเรื่องการบ้านที่ป้อมทำไม่ได้ แต่ก็ไม่อยากไปง้อ<u>หนุ่ย</u> ป้อมรู้สึกกลุ้มใจมาก ถ้านักเรียนเป็นป้อม จะแก้ปัญหาได้อย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น	
16. <u>สุนิย์</u>อยากดูโทรทัศน์เพราะมีรายการที่ชอบมากและคนในบ้านก็ดูกัน แต่สุนิย์ทำการบ้านไม่เสร็จ และแม่ก็ห้ามเอาไว้ว่าไม่ให้ดูอยู่แล้ว สุนิย์จึงรู้สึกกลุ้มใจมาก ถ้านักเรียนเป็นสุนิย์ จะแก้ปัญหาได้อย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น	
17. นนท์เป็นเพื่อนนักเรียนในชั้นของ<u>นิค</u> นนท์ได้มายืมหนังสือของนิคไปแล้วไม่คืน นิคอยากได้หนังสือคืนแต่ไม่กล้าทวง ถ้านักเรียนเป็นนิค จะแก้ปัญหาได้อย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น	

ข้อความ	บันทึกของผู้วิจัย
18. <u>น้อย</u> นึกกับเพื่อน ๆ ว่าจะไปเที่ยวด้วยกันในวันหยุด แต่พอถึงเวลาจะไปแม่กลับไม่อนุญาตให้ไป น้อยอยากไปจึงรู้สึกกลุ่มใจมาก ถ้านักเรียนเป็นน้อยจะแก้ปัญหาอย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น	
19. <u>วิวัฒน์</u> เล่นกับเพื่อน ๆ แต่เพื่อน ๆ ไม่ยอมให้ออกความเห็นเลย ทำให้ต้องยอมตามเพื่อน ๆ อยู่ตลอดเวลา วิวัฒน์อยากให้เพื่อน ๆ ยอมรับความเห็นบ้าง วิวัฒน์กลุ่มใจมาก ถ้านักเรียนเป็นวิวัฒน์ จะแก้ปัญหาอย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น	
20. <u>ปราชญ์</u> เป็นหัวหน้าชั้น และครูมักสั่งให้เก็บเงินเพื่อนนักเรียนในชั้นเพื่อนำไปสมทบทุนของโรงเรียนเสมอ ๆ แต่เพื่อน ๆ ไม่ยอมร่วมมือทำให้ปราชญ์เก็บเงินไม่ได้ ปราชญ์กลุ่มใจมาก ถ้านักเรียนเป็นปราชญ์ จะแก้ปัญหาอย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น	